

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Cewice na lata 2023-2031

Cewice 2023

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Kontekst prawny Strategii	5
2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi.....	7
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Cewice	14
3.1. Położenie i ludność.....	14
3.2. Lokalna gospodarka i rynek pracy	18
3.3. Dostępność usług publicznych	21
3.4. Aktywność i ekonomia społeczna	25
4. Sytuacja wybranych grup społecznych.....	27
4.1. Dominujące problemy w ujęciu pomocy społecznej.....	27
4.2. Rodziny z dziećmi	30
4.3. Osoby i rodziny doświadczające dysfunkcji.....	32
4.4. Osoby niepracujące, ubogie	35
4.5. Osoby z niepełnosprawnościami i długotrwale chorujące.....	38
4.6. Osoby starsze	40
5. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	43
6. Cele i kierunki działań.....	47
7. Sposób realizacji Strategii.....	56
7.1. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej ...	56
7.2. Koordynacja wdrażania Strategii.....	57
7.3. Ramy finansowe	57
7.4. Monitoring Strategii	59
Spis tabel	60
Spis wykresów	60

Wprowadzenie

Gmina stanowi wspólnotę samorządową utworzoną z mocy prawa przez mieszkańców zamieszkujących określone terytorium. W świetle *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. Do jej zadań własnych należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym w zakresie m.in. ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, infrastruktury drogowej, zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, lokalnego transportu zbiorowego, zieleni gminnej, budownictwa mieszkaniowego, targowisk i hal targowych oraz unieszkodliwiania odpadów. Realizacja działań w tych obszarach wymaga ponoszenia nakładów, zwykle dość znacznych, na utrzymanie i rozwój infrastruktury technicznej oraz transportowej.

W sferze obowiązków gminy znajduje się również szereg zadań, zwykle mniej namacalnych i dostrzegalnych na co dzień, jednak równie ważnych dla funkcjonowania wspólnoty samorządowej. Są to zadania użyteczności publicznej w zakresie pomocy społecznej, wspierania rodziny, polityki prorodzinnej, ochrony zdrowia, edukacji publicznej, bezpieczeństwa i porządku publicznego, współpracy z organizacjami pozarządowymi i lokalnymi społecznościami, kultury i kultury fizycznej oraz turystyki, a także wspierania i upowszechniania idei samorządowej. Są one *bliżej* ludzi w tym sensie, iż ich realizacja wymaga konkretnych odbiorców – osób i rodzin, które będą chciały albo będą potrzebowały skorzystać ze świadczonych przez gminę usług. Działania te składają się na szerokie znaczenie pojęcia lokalnej polityki społecznej, w świetle którego stanowi ona działalność zmierzającą do poprawy standardów życia wszystkich mieszkańców wspólnoty samorządowej.

W związku z powyższym, założenia, cele i działania lokalnej polityki społecznej nie powinny koncentrować się jedynie na doraźnym bądź długookresowym wspomaganie osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych. Istotne jest natomiast oddziaływanie na mieszkańców w taki sposób, aby minimalizować ryzyko występowania problemów i dysfunkcji przy jednoczesnym maksymalizowaniu zdolności do ich samodzielnego przezwyciężania przez osoby i rodziny. Na takich założeniach opiera się *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Cewice na lata 2023-2031*.

Niniejszy dokument stanowi kierunkową wytyczną dla programów i projektów realizowanych w sferze polityki społecznej przez jednostki organizacyjne samorządu gminy. Strategia może ponadto być „kierunkowskazem” dla lokalnych partnerów, przede wszystkim podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych. Bo choć nie jest aktem prawa miejscowego (nie dotyczy sfery praw i obowiązków grupy mieszkańców bądź podmiotów gospodarczych), lecz aktem kierownictwa wewnętrznego, to jednak może być stosowana również przez organizacje i osoby działające niezależnie od samorządu gminy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Cewice na lata 2023-2031 składa się z dwóch zasadniczych części. Za podstawę planowania strategicznego przyjęto diagnozę, która posłużyła identyfikacji i opisowi zjawisk społecznych oraz opracowaniu wniosków

i wskazówek, które pozwoliły zaplanować cele i kierunki działań. Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej uwzględnia czynniki determinujące warunki i jakość życia ludności, a także zewnętrzne objawy i przyczyny dominujących problemów – w ujęciu zarówno statycznym jak i dynamicznym, opisującym obserwowalne tendencje przynajmniej na przestrzeni ostatnich 3-5 lat, a w niektórych przypadkach nawet dłuższym, aby uwypuklić zachodzące procesy.

Wśród głównych źródeł danych, wykorzystanych do opracowania diagnozy sytuacji społecznej Gminy Cewice, należy wskazać Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Ocenę Zasobów Pomocy Społecznej i sprawozdania sporządzane przez gminę, sprawozdania z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Cewicach, raporty o stanie Gminy, a także inne informacje dostępne m.in. na stronach internetowych. Przy opracowaniu diagnozy, przyjęto zasadę posługiwania się najbardziej aktualnymi danymi rocznymi, aby zapewnić ich porównywalność na przestrzeni całego okresu analizy – zasadniczo są to dane za 2021 rok, jednak w przypadku pomocy społecznej dostępne były już sprawozdania za rok 2022.

Część wdrożeniowa Strategii zawiera wizję projektowanych zmian oraz katalog niezbędnych kierunków działań, wypracowane na podstawie diagnozy sytuacji społecznej gminy, z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań prawnych i programowych. Określone w niej zostały również ramy formalno-prawne procesu realizacji Strategii, metody i narzędzia monitoringu, usługi i zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej oraz główne źródła finansowania działań.

W celu opracowania Strategii Zarządzeniem Nr 142/2022 Wójta Gminy Cewice z dnia 14 grudnia 2022 roku powołano *Zespół do spraw opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Cewice na lata 2023-2031*, w skład którego wchodzi przedstawiciele głównych instytucji działających w obszarze lokalnej polityki społecznej. Członkowie Zespołu uczestniczyli w warsztatach planowania strategicznego, które odbyły się 13 stycznia 2023 roku, podczas których wypracowano założenia Strategii. Ponadto konsultowali wersję roboczą, a następnie zaakceptowali dokument, który został przedłożony do konsultacji społecznych.

1. Kontekst prawny Strategii

Opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi, w świetle art. 17 ust. 1 pkt 1 *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (t. j. Dz. U. 2021 r., poz. 2268 ze zm.), zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W jego ramach należy szczególnie uwzględnić programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ustawa precyzuje ponadto, w art. 16b pkt 2, elementy, które musi zawierać strategia. Są to:

- 1) diagnoza sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych
- 2) prognoza zmian w okresie objętym strategią,
- 3) określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii i jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Ponadto, zgodnie z art. 16b ust. 3 strategia opracowana przez gminę określa usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Obszar lokalnej polityki społecznej kształtują również inne akty normatywne w randze ustawy, wśród których należy wymienić w szczególności następujące:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;

- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych;
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci;
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”;
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo Energetyczne;
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- Ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych;
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r.;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych odbywa się na podstawie przepisów wskazanych wyżej ustaw, a także szeregu innych, których tu nie wymieniono, a które regulują obowiązki organów gminy, sposób realizacji zadań własnych, jak również określają katalog dostępnych narzędzi.

2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi

Uwarunkowania programowe lokalnej polityki społecznej znajdują swoje źródła w dokumentach strategicznych różnych szczebli: międzynarodowego, europejskiego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego. Stanowią one kierunkowe wytyczne dla działań jednostek samorządu terytorialnego, zapewniając spójność działań i realizację nadrzędnych celów polityki poszczególnych szczebli.

Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030

Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 została przyjęta w dniu 25 września 2015 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych. Stanowi ona plan transformacji w dziedzinach o kluczowym znaczeniu dla ludzkości, tj.: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój i partnerstwo, mając na celu wyeliminowanie ubóstwa i głodu, ochronę planety przed degradacją oraz podejmowanie pilnych działań w zakresie zmian klimatu; zapewnienie wszystkim ludziom możliwości korzystania z dobrodziejstw dostatniego i satysfakcjonującego życia oraz to, aby postęp gospodarczy, społeczny i technologiczny przebiegał w zgodzie z naturą; wspieranie pokojowego, sprawiedliwego i inkluzywnego społeczeństwa, wolnego od lęku i przemocy oraz mobilizowanie środków do wdrożenia Agendy 2030 przy udziale wszystkich krajów, interesariuszy i obywateli. W ramach Agendy określono 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju. Z punktu widzenia polityki społecznej istotne są cele odnoszące się do eliminacji ubóstwa i głodu, zapewnienia wszystkim ludziom zdrowego życia oraz edukację wysokiej jakości, osiągnięcia równości płci, uczynienia miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi i stabilnymi, a także budowy na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu.

Europejski Zielony Ład

Strategia w sprawie *Europejskiego Zielonego Ładu* została przyjęta w grudniu 2019 roku przez Komisję Europejską¹. To nowe podejście zakłada przekształcenie Europy do 2050 roku w neutralne klimatycznie, sprawiedliwe i dostatnie społeczeństwo o nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, w której „wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych”. Rok później unijni przywódcy zaaprobowali nowy wiążący cel polityki klimatycznej, zakładający ograniczenie do 2030 roku unijnych emisji netto gazów cieplarnianych o co najmniej 55% w porównaniu z poziomem z roku 1990. Ten nowy, ambitny cel będzie musiał znaleźć odzwierciedlenie w działaniach z dziedziny środowiska, energetyki, transportu, przemysłu, budownictwa, rolnictwa i szeregu innych. W związku z tym, na szczeblu unijnym przyjmowane są dokumenty doprecyzowujące ramy instytucjonalne, prawne i finansowe EZŁ, w tym m.in.: Mechanizm sprawiedliwej

¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Europejski Zielony Ład*, Bruksela, dnia 11.12.2019, COM(2019) 640 final.

transformacji – wprowadzany, aby finansowo i technicznie wesprzeć regiony, które w największym stopniu ucierpią w wyniku przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną. Zakłada on m.in. poszerzenie możliwości zatrudnienia i zmiany kwalifikacji, zwiększanie energooszczędności mieszkań i zwalczanie ubóstwa energetycznego, uatrakcyjnianie dla inwestorów przejścia na technologie niskoemisyjne, zapewnianie wsparcia finansowego i inwestowanie w badania i innowacje, inwestowanie w nowe zielone miejsca pracy, zrównoważony transport publiczny, łączność cyfrową i ekologiczną infrastrukturę energetyczną.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Główny cel tego dokumentu stanowi poprawa jakości życia Polaków, przy czym jakość życia jest tu rozumiana kompleksowo jako dobrostan w różnych obszarach życia: długości życia w ogóle, długości życia w zdrowiu, większej satysfakcji z wykonywania pracy, lepszych warunków łączenia kariery zawodowej z życiem prywatnym i rodzinnym, sprawnej sieci bezpieczeństwa socjalnego nastawionej na pomoc, której celem jest zwiększenie szans na aktywność społeczną i zawodową i dbałość o przeciwdziałanie różnym formom wykluczenia, dostępności dóbr i usług publicznych bez względu na status rodzinny i miejsce zamieszkania, otwartych warunków uczestnictwa w życiu publicznym, bezpieczeństwa dochodów na starość, środowiskowego poczucia równowagi w odniesieniu do warunków krajobrazowych, naturalnego stanu otoczenia oraz żywności, udziału w kulturze (co jest ważne dla prorozwojowego potencjału kreatywności), poczucia satysfakcji z życia.

Osiągnięcie wskazanego celu będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach: konkurencyjności i innowacyjności; równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Dokument ten został przyjęty w 2017 roku przez Radę Ministrów jako aktualizacja *Strategii Rozwoju Kraju 2020*. Określa on podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym, przedstawiając nowy model rozwoju, czyli rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Główny cel Strategii stanowi „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 stanowi podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Przewidziano w niej rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe

zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze (np. przestały być miastami wojewódzkimi) przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe (np. negatywne skutki procesów demograficznych). Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji, które otrzymają szczególne wsparcie (są to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

**Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030
(z perspektywą do 2035 r.)**

Strategia Rozwoju Usług Społecznych została przyjęta w dniu 7 czerwca 2022 roku przez Radę Ministrów. Jej głównym celem jest deinstytucjonalizacja, czyli przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Wśród najważniejszych założeń tego dokumentu można wskazać:

- zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci,
- zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia niepełnosprawności,
- stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością.

**Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.
Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030**

Dokument został przyjęty w dniu 13 września 2021 roku przez Radę Ministrów. Priorytety w nim określone koncentrują się na zagadnieniach takich jak przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży; przeciwdziałanie bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu; usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu; wspieranie osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz podmiotów ekonomii społecznej; a także wspierania integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz wsparcie integracji na rynku pracy.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej

Cel główny programu brzmi „Do roku 2023 podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej i realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego”. Będzie on realizowany poprzez cele szczegółowe:

- 1) Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.
- 2) Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 3) Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej na rynku.
- 4) Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej i solidarnej.

W świetle KPRES uwolnienie potencjału sektora ekonomii społecznej i solidarnej wymaga podjęcia skoordynowanych działań, dzięki którym rozwijać się będą cechy podmiotów działających w sektorze, takie jak zdolność do aktywizacji i reintegracji traktowanych podmiotowo osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; koncentracja na potrzebach społeczności lokalnych oraz bazowanie na ich zasobach; działania na rzecz dobra wspólnego przez m.in. realizację zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego; a także samodzielność, samopomoc i samowystarczalność. Aspekty te są ważne i w związku z tym niejednokrotnie przywoływane również w strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Program rządowy Dostępność Plus 2018-2025

Program został ustanowiony Uchwałą nr 102/2018 Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2018 roku. Jego główny cel stanowi poprawa dostępności przestrzeni publicznej, produktów i usług w głównych obszarach wsparcia takich jak architektura, transport, edukacja, służba zdrowia, cyfryzacja i usługi. Dostępność dotyczy w szczególności osób na wózkach inwalidzkich, poruszających się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się; osób niewidomych i słabo widzących, osób głuchych i słabo słyszących, osób głuchoniewidomych, osób z niepełnosprawnościami psychicznymi i intelektualnymi, osób starszych i osłabionych chorobami, kobiet w ciąży, osób z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, osób mających trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego) oraz osób o nietypowym wzroście (w tym również dzieci).

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – uczestnictwo – solidarność

Dokument przyjęty Uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 roku. Cel polityki społecznej wobec osób starszych stanowi podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Obszary dotyczące ogółu osób starszych to m.in. kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie, uczestnictwo w życiu społecznym, tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, profilaktyka chorób, promocja zdrowia, zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego, tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej, a także działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze). Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnymi osób starszych to w szczególności ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnymi osób starszych, zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych, a także system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnymi osób starszych przez instytucje publiczne.

Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030

Głównym celem Strategii, przyjętej w dniu 16 lutego 2021 roku przez Radę Ministrów, jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Dokument składa się z ośmiu priorytetów, takich jak niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, budowanie świadomości oraz koordynacja. W ich ramach planowane są takie działania jak np. zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego udziału w życiu społecznym, publicznym i politycznym, przeprowadzenie procesu deinstytucjonalizacji, wczesna pomoc, edukacja włączająca, aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami, modyfikacja i uzupełnienie systemu wsparcia zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, zapobieganie powstawaniu i pogłębianiu się niepełnosprawności, dostęp do usług zdrowotnych oraz zwiększenie efektywności procesu leczenia, profilaktyka i leczenie w obszarze zdrowia psychicznego oraz środowiskowy system wsparcia osób z problemami zdrowia psychicznego i inne.

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

Na szczeblu wojewódzkim głównym dokumentem strategicznym jest *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030*, której projekt został przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego Uchwałą nr 107/221/21 z dnia 4 lutego 2021 r. W świetle zawartej w niej wizji, Województwie Pomorskie w 2030 roku to region dobrobytu, czysty, otwarty, spójny,

innowacyjny oraz rozwijający się w sposób trwały. Cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne są następujące:

1. Trwałe bezpieczeństwo

- 1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe
- 1.2. Bezpieczeństwo energetyczne
- 1.3. Bezpieczeństwo zdrowotne
- 1.4. Bezpieczeństwo cyfrowe

2. Otwarta wspólnota regionalna

- 2.1. Fundamenty edukacji
- 2.2. Wrażliwość społeczna
- 2.3. Kapitał społeczny
- 2.4. Mobilność

3. Odporna gospodarka

- 3.1. Pozycja konkurencyjna
- 3.2. Rynek pracy
- 3.3. Oferta turystyczna i czasu wolnego
- 3.4. Integracja z globalnym systemem transportowym

Wskazany wyżej dokument zawiera w sobie strategię polityki społecznej województwa pomorskiego, która stanowi jego integralną część i od 2021 roku nie będzie opracowywana odrębnie. Z tego względu warto przytoczyć główne działania określone w SRWP 2030, które będą realizowane na terenie województwa, a które uwzględnia również Strategia na poziomie gminnym. Są to m.in.: rozwój usług społecznych (w tym kadry i infrastruktury), w szczególności w formule zdeinstytucjonalizowanej; likwidacja barier instytucjonalnych i fizycznych w dostępie do wszystkich usług publicznych; aktywizacja i integracja społeczna i zawodowa grup wymagających szczególnego wsparcia, przede wszystkim osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i ich opiekunów, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, kobiet, dzieci i młodzieży, realizacja programów w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami, rozwoju ekonomii społecznej, współpracy z NGO, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przeciwdziałania narkomanii oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Lęborskim na lata
2021-2027**

Na szczeblu gminnym istotne jest uwzględnienie zapisów powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Lęborskim na lata 2021-2027* została przyjęta Uchwałą Nr XXVI/193/2021 Rady

Powiatu Łębskiego z dnia 18 lutego 2021 r. Wskazuje ona na konieczność realizacji czterech celów strategicznych w ramach czterech priorytetów. Są to następujące:

- I. **RODZINA W ŚRODOWISKU LOKALNYM – SPRAWNY SYSTEM REAGOWANIA W SYTUACJI KRYZYSU W RODZINIE** – Budowanie sprawnego i skutecznego systemu działań wzmacniających funkcjonowanie rodzin, szczególnie rodzin znajdujących się w kryzysie;
- II. **DOSKONALENIE SYSTEMU OPIEKI NAD DZIECKIEM** – Rozwój systemu pieczy zastępczej;
- III. **WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ** – Wsparcie osób z niepełnosprawnością w dążeniu do samodzielnego i aktywnego życia;
- IV. **AKTYWIZACJA SENIORÓW** – Wsparcie i rozwijanie działań na rzecz osób starszych w celu ich aktywizacji społecznej.

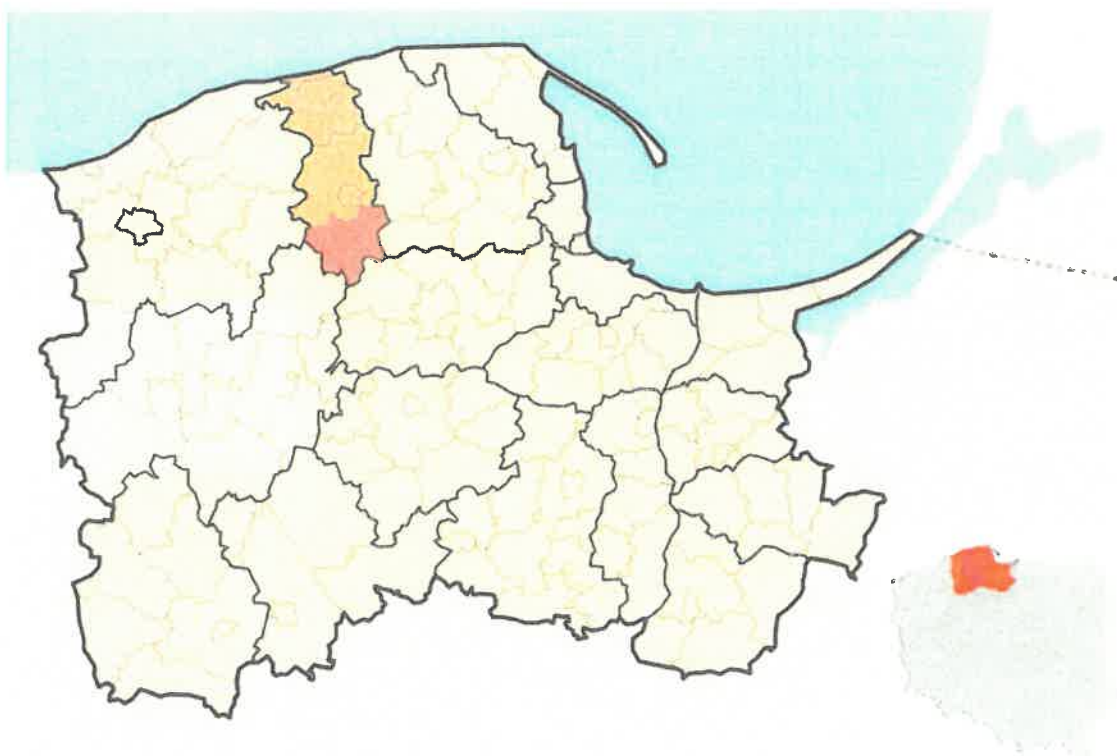
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Cewice

3.1. Położenie i ludność

Gmina Cewice jest gminą wiejską położoną w północnej części województwa pomorskiego, na południu powiatu łębskiego. Zajmuje obszar 187,61 km², co stanowi 26,6% powierzchni powiatu łębskiego i 1,02% powierzchni całego województwa.

W powiecie łębskim Gmina Cewice zajmuje trzecią pozycję, spośród pięciu gmin, pod względem obszaru oraz liczby ludności. Gmina Cewice graniczy z siedmioma gminami: Potęgowo (powiat słupski), Czarna Dąbrówka (powiat bytowski), Sierakowice (powiat kartuski), Linia i Łęczyce (powiat wejherowski) oraz Lębork i Nowa Wieś Lęborska (powiat łębski).

Rysunek 1. Gmina Cewice na tle powiatu, województwa i kraju

Źródło: <https://cewice.pl/gmina-cewice/polozenie/>

Pod względem administracyjnym gmina obejmuje 23 miejscowości, skupionych w 12 sołectwach: Bukowina, Cewice, Karwica, Łebunia, Maszewo Lęborskie, Osowo Lęborskie, Oskowo, Pieski, Popowo, Siemirowice (wieś), Unieszyno oraz Siemirowice (Osiedle na Skarpie).

Do największych miejscowości należą Cewice, będące siedzibą władz samorządowych, które w grudniu 2021 roku zamieszkiwane było przez 1 983 mieszkańców, tj. 26,9% mieszkańców gminy, a następnie Siemirowice (1 293 osoby; 17,5%), Maszewo Lęborskie (784 osoby; 10,6%), Bukowina (731 osób; 9,9%) oraz Łebunia (665 osób; 9,0%). W pozostałych miejscowościach mieszkało w tym czasie po mniej niż 5,0% mieszkańców gminy.

Tabela 1. Mieszkańcy Gminy Cewice według miejscowości (31.12.2021)

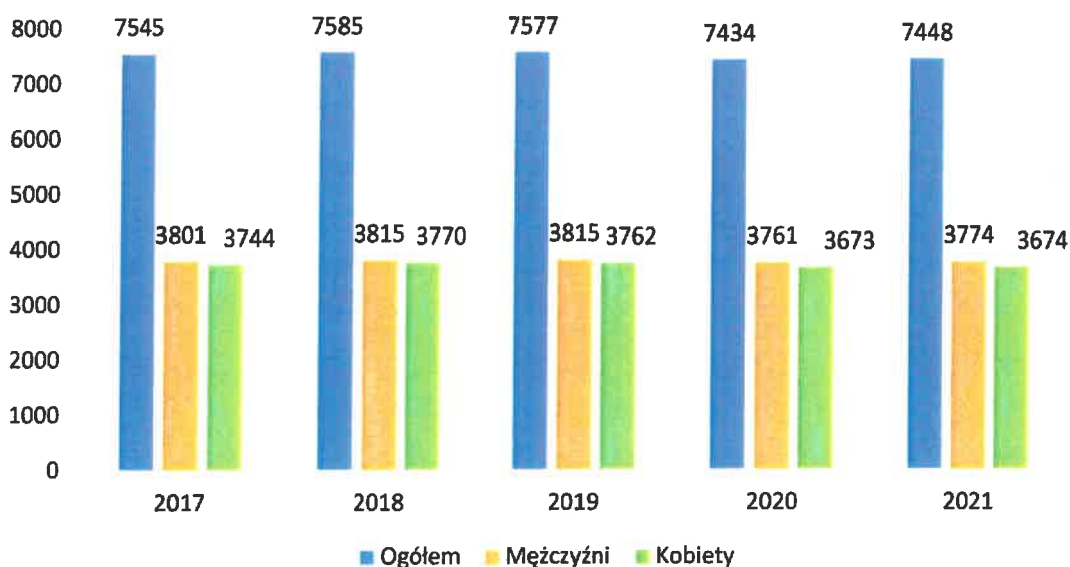
Sołectwo	Liczba mieszkańców	%
Bukowina	731	9,9%
Cewice	1983	26,9%
Dziechno	67	0,9%
Kamieniec	48	0,6%
Karwica	114	1,5%
Krępkowice	99	1,3%
Krępkowo	14	0,2%
Lesiaki	56	0,8%
Leśnik	11	0,1%
Łebunia	665	9,0%
Malczyce	43	0,6%
Maszewo Lęborskie	784	10,6%
Okalice	121	1,6%
Oskowo	210	2,8%
Osowiec	28	0,4%
Osowo Lęborskie	275	3,7%
Pieski	343	4,6%
Popowo	244	3,3%
Roztopczyn	4	0,1%
Siemirowice	1293	17,5%
Unieszyniec	40	0,5%
Unieszynko	72	1,0%
Unieszyno	140	1,9%
Razem	7 385	100,0%

ŹRÓDŁO: RAPORT O STANIE GMINY CEWICE ZA 2021 ROK.

W świetle danych Rejestru Mieszkańców w końcu 2021 roku Gminę Cewice zamieszkiwało 7 385 mieszkańców. Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują natomiast, że w grudniu 2021 roku mieszkało 7 448 osób, w tym 3 744 mężczyzn (50,7%) oraz 3 674 kobiety (49,3%). Liczba ludności faktycznie zamieszkałej na terenie gminy w ostatnich latach zmniejszyła się. W porównaniu do 2017 roku miał miejsce spadek o 97 osób, tj. o 1,3%, natomiast w odniesieniu do 2020 roku wzrosła o 14 osób, tj. o 0,2%. Lata 2017-2021 nie wykazują więc jednoznacznej tendencji spadkowej. W omawianej perspektywie również w latach 2017-2018 miał miejsce wzrost liczby mieszkańców gminy – o 40 osób, tj. o 0,5%.

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Cewice w latach 2017-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Jednym z czynników, które mają wpływ na tempo i wielkość zmian liczby ludności jest przyrost naturalny, stanowiący różnicę między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie. W latach 2017-2021 w wyniku ruchu naturalnego mógł nastąpić wzrost liczby ludności, ponieważ przyrost wykazywał wartości dodatnie. W 2021 roku ukształtował się na poziomie 33 osób, przy czym odnotowano 94 urodzenia żywe i 61 zgonów. W porównaniu do 2017 roku liczba urodzeń żywych zmniejszyła się o 20, natomiast liczba zgonów wzrosła o 11, co spowodowało zmniejszenie wartości przyrostu naturalnego w gminie o 31.

Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Cewice w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Urodzenia żywe	114	112	113	82	94
Zgony ogółem	50	42	58	57	61
Przyrost naturalny	64	70	55	25	33

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Wpływ na kształtowanie się liczby ludności gminy mają również migracje. W badanym okresie saldo migracji wewnętrznych wykazywało zasadniczo wartości ujemne (od -71 do -17), jedynie w 2020 roku ukształtowało się na niewielkim poziomie dodatnim przyjmując wartość równą 2. Saldo migracji zagranicznych kształtowało się natomiast na poziomie dodatnim od 1 do 4 osób. W 2021 roku saldo migracji ogółem wyniosło -27, co oznacza, że z terenu gminy wymeldowało się o 27 osób więcej niż się w niej zameldowało.

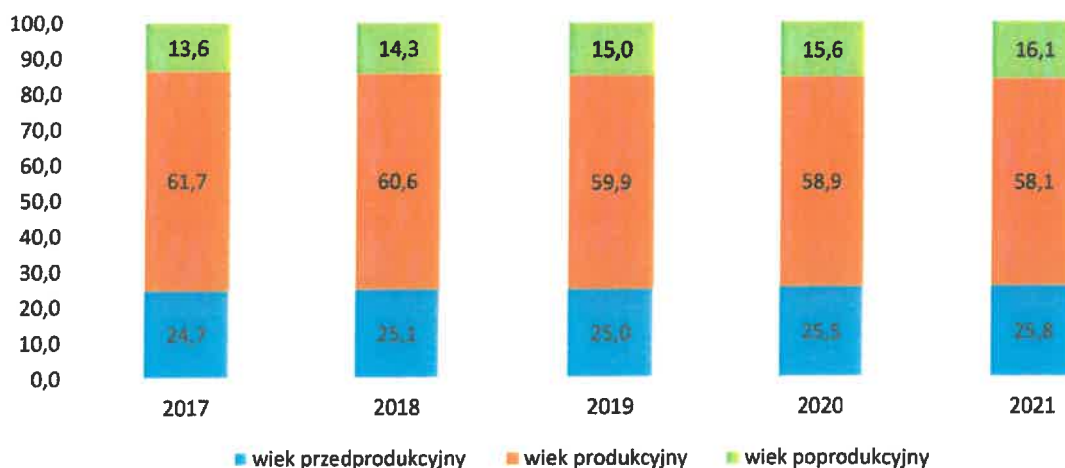
Tabela 3. Migracje na pobyt stały w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
zameldowania w ruchu wewnętrznym	71	106	68	108	67
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	110	123	139	106	95
saldo migracji wewnętrznych	-39	-17	-71	2	-28
zameldowania z zagranicy	1	4	2	1	1
wymeldowania za granicę	0	0	0	0	0
saldo migracji zagranicznych	1	4	2	1	1
saldo migracji ogółem	-38	-13	-69	3	-27

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W ostatnich dziesięcioleciach w Polsce, podobnie jak w innych krajach rozwiniętych, coraz silniej zaznacza się zjawisko *starzenia się społeczeństwa*. I choć starzenie się i starość są wpisane w cykl życia ludzkiego, to jednak rozwój cywilizacyjny, wydłużanie czasu trwania życia oraz coraz wyższa jego jakość powodują, że społeczeństwo starzeje się intensywniej niż kiedyś. Oznacza to, że w jego strukturze coraz większy odsetek stanowią ludzie starsi, natomiast najmłodsze grupy wiekowe mają coraz mniejszy udział. Zjawisko *starzenia się* cechuje również społeczeństwo Gminy Cewice, aczkolwiek jego rozmiary są znacznie mniejsze niż w innych społecznościach.

Wykres 2. Mieszkańcy Gminy Cewice według ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2021 (w %)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W okresie od 2017 do 2021 roku w gminie można było zaobserwować:

- wzrost odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia z 24,7% w pierwszym roku analizy do 25,8% w ostatnim;
- spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) – z 61,7% do 58,1%;

- wzrost odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) – z 13,6% do 16,1%.

Powyzsze dane wskazują na to, że sytuacja demograficzna gminy jest dość dobra. Społeczeństwo wykazuje cechy starzenia się, jednak nie jest to proces zaawansowany, natomiast odsetek osób w wieku poprodukcyjnym kształtujący się na poziomie 16,1% nie jest bardzo wysoki. Jest to szczególnie widoczne w porównaniu z danymi dotyczącymi powiatu łębskiego, w którym w 2021 roku w wieku poprodukcyjnym było 21,3% mieszkańców, a od 2017 roku odsetek ten wzrósł o 2,9 punktu. Należy jednak prognozować intensyfikację zjawiska starzenia się społeczeństwa, na co wskazuje m.in. dynamika wzrostu odsetka osób w wieku emerytalnym. W perspektywie lat 2017-2021 wzrósł o 2,5 punktu. Warto również zwrócić uwagę na sposób kształtowania się wskaźników obciążenia demograficznego.

Tabela 4. Wybrane wskaźniki obciążenia demograficznego dotyczące ludności Gminy Cewice w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	62,2	65,0	66,8	69,8	72,1
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	55,0	57,2	60,1	61,1	62,6
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	22,1	23,7	25,1	26,5	27,7
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	10,7	11,3	12,1	12,7	13,2

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W 2021 roku na każde 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Cewice przypadało 62,6 osób w wieku poprodukcyjnym, co oznacza zwiększenie się tego wskaźnika w porównaniu do 2017 roku o 7,6 punktu. Wzrost, choć w mniejszym stopniu, nastąpił również w przypadku wskaźnika liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – z 22,1 w 2017 roku do 27,7 w 2021 roku. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w analizowanym okresie zwiększył się o 2,5 punktu. Wszystkie omówione wskaźniki w latach 2017-2021 wykazywały tendencję rosnącą, aczkolwiek tempo wzrostu jest niewielkie. Ponadto kształtują się one na niższych poziomach niż w powiecie łębskim, gdzie, dla przykładu wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 roku wynosił 36,3, natomiast odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem wyniósł 17,6.

3.2. Lokalna gospodarka i rynek pracy

Istotne dla diagnozy sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy jest scharakteryzowanie lokalnej gospodarki. Tworzona jest ona przez system składający się z powiązanych ze sobą podmiotów – firm, instytucji publicznych oraz gospodarstw domowych, które spełniają odmienne funkcje oraz dążą do osiągnięcia określonych celów. Jej specyfika i kondycja

uwarunkowane są wieloma czynnikami, w tym m.in. społecznymi, geograficznymi, historycznymi, prawnymi oraz instytucjonalnymi, a jednocześnie w sposób bezpośredni lub pośredni przekładają się na jakość życia mieszkańców danego terytorium.

Na koniec 2021 roku w rejestrze REGON figurowało 691 podmiotów gospodarki narodowej z terenu Gminy Cewice, co oznacza, że ich liczba wzrosła w porównaniu do 2019 roku o 69, tj. o 11,1%. Nasycenie podmiotami gospodarczymi w gminie kształtuje się na średnim poziomie. Na każdy 1 000 ludności w 2021 roku przypadały tu 93 podmioty, natomiast na każdy 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym – 159,7 podmiotów. Wskaźniki te kształtowały się więc na niższym poziomie niż w całym powiecie, gdzie wynosiły odpowiednio 143 i 244,1 podmiotów. Również niższe nasycenie dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W 2021 roku na 1 000 mieszkańców gminy przypadało tu 75 takich osób, natomiast na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 12,94 osób prowadzących działalność gospodarczą. Wskaźniki te w powiecie kształtowały się na poziomie 110 i 18,81.

Tabela 5. Wybrane wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Cewice w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Podmioty wpisane do REGON na 1 000 ludności	82	87	93
Podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	136,9	148,5	159,7
Osoby fiz. prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności	65	70	75
Osoby fiz. prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	10,92	11,93	12,94

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Cewice przeważają podmioty sektora prywatnego, stanowiące 97,0% wszystkich podmiotów, podczas gdy sektor publiczny to jedynie 3,0%. Dominują wśród nich osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (81,0% ogółu).

Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości w Gminie Cewice w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
0-9	600	629	670
10-49	21	20	20
50-249	1	1	1
Razem	622	650	691

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Pod względem wielkości, w gminie przeważają podmioty zatrudniające do 9 osób – w 2021 roku stanowiły one 97,0% ogółu, w dalszej kolejności są podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób (2,9%). W 2021 roku jeden podmiot liczył od 50 do 249 pracowników (0,1%).

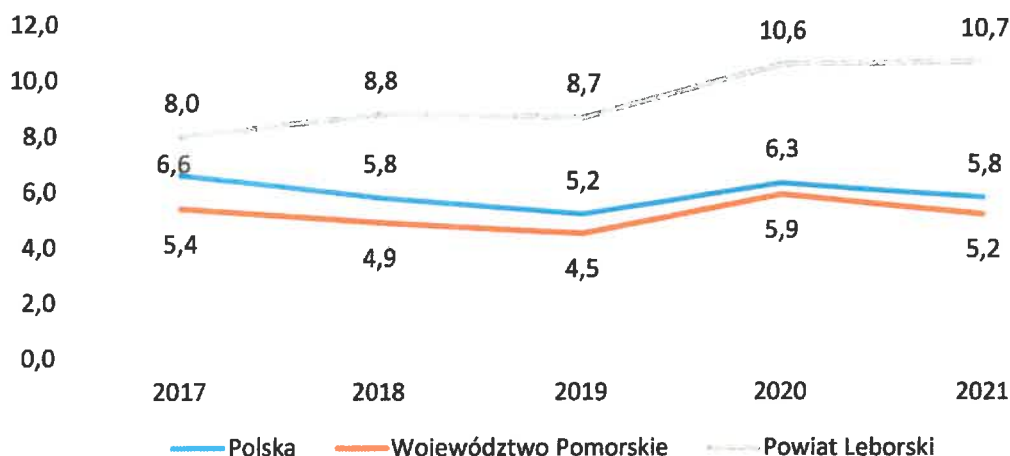
Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, na terenie gminy dominują podmioty funkcjonujące w sekcjach F – *Budownictwo* (217; 31,4%) oraz G – *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle* (101; 14,6%). W dalszej kolejności można wskazać sekcję C – *Przetwórstwo przemysłowe* (62; 9,0%), SiT *Pozostała działalność usługowa* oraz *Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby* (53; 7,7%), Q – *Opieka zdrowotna i pomoc społeczna* (41; 5,9%) oraz A – *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* (37; 5,4%). W pozostałych sekcjach liczba podmiotów była mniejsza niż 30.

Gmina Cewice jest gminą o charakterze rolniczym, pomimo iż ponad połowę jej powierzchni (62,2%) zajmują grunty leśne i zadrzewione. Wśród użytków rolnych (30,5%) największą część stanowią grunty orne, zajmujące 4 576 ha, a następane w kolejności są pastwiska oraz łąki które zajmują odpowiednio 573 i 423 ha.

O sytuacji społeczno-ekonomicznej może świadczyć wysokość stopy bezrobocia oraz jej relacja w stosunku do wartości krajowych i wojewódzkich. Obrazuje ona procentowy stosunek liczby ludności bezrobotnej do liczby ludności aktywnej zawodowo. Ze względu na to, że stopa bezrobocia nie jest wyliczana na poziomie gminy, zaprezentowano dane dotyczące całego powiatu łębskiego.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie łębskim w grudniu 2021 roku wynosiła 10,7%, co oznacza, iż była wyższa od stopy wojewódzkiej o 5,5 punktu procentowego, natomiast od stopy krajowej – o 4,9 punktu. W latach 2017-2021 zasadniczo wykazywała tendencję wzrostową z poziomu 8,0% do 10,7%, przy czym w 2019 roku zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 0,1 punktu, a w 2020 roku znacząco wzrosła. Stanowi to odzwierciedlenie tendencji krajowej, charakteryzującej się w ostatnich latach znacznym i systematycznym spadkiem bezrobocia rejestrowanego. Rok 2020, z uwagi na epidemię Covid-19 przyniósł zmiany na rynku pracy i wzrost wskaźników bezrobocia rejestrowanego, natomiast w 2021 roku odnotowano ponowny ich spadek bądź wyhamowanie wzrostu.

Wykres 3. Stopa bezrobocia w Polsce, województwie pomorskim i powiecie lęborskim w latach 2017-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Warto pamiętać, że bezrobotni zarejestrowani w PUP to jedynie część osób, które nie posiadają zatrudnienia, natomiast pozostałe nie rejestrują się m.in. ze względu na brak motywacji a nawet niechęć do podjęcia pracy lub innych oferowanych przez urząd form aktywizacji zawodowej, a także ze względu na pracę w *szarej strefie*.

3.3. Dostępność usług publicznych

Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej to między innymi na samorządzie gminy spoczywa obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej wobec jej mieszkańców. Jednostką wykonującą te zadania w Gminie Cewice jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Cewicach. W świetle art. 15 ww. ustawy, polegają one na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- 2) pracy socjalnej,
- 3) prowadzeniu i rozwoju odpowiedniej infrastruktury socjalnej,
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Ośrodek realizuje ponadto szereg zadań wynikających z innych ustaw, w tym w szczególności w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Realizowane są również działania środowiskowe oraz projekty i programy, które rozwijają ofertę usług dla osób wymagających wsparcia. Można tu wskazać m.in. następujące:

- Teleopieka dla potrzebujących – funkcjonuje od 25 lipca 2017 roku jako forma wsparcia dla osób starszych, niesamodzielnych, z niepełnosprawnościami oraz samotnych. W 2021 roku usługą objętych było 7 osób.

- Projekt „Troskliwe Gminy” – przedsięwzięcie realizowane jest przez Gminę Cewice/OPS w Cewicach jako partnera, natomiast liderem jest Kaszubskie Towarzystwo Sportowo Kulturalne z Luzina. Jego cel stanowi zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych w lokalnej społeczności dla osób o różnym stopniu niesamodzielności, w tym seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz z chorobami przewlekłymi i ich opiekunów. Na terenie gmin Cewice, Nowa Wieś Lęborska i Lębork ma powstać zintegrowany system usług społecznych, zakładający utworzenie nowych miejsc świadczenia usług społecznych poprzez uruchomienie i funkcjonowanie 3 Klubów Seniora zapewniających osobom potrzebującym oraz ich rodzinom wsparcie w codziennym funkcjonowaniu, zwiększenie w społeczności lokalnej liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz liczby osób objętych tymi usługami, m.in. poprzez rozwijanie wolontariatu sąsiedzkiego oraz tworzenie grup samopomocowych dzięki wykorzystaniu opracowanego i wdrażanego w projekcie elektronicznego systemu monitorowania zaprojektowanego zgodnie z potrzebami uczestników, a także wsparcie dla opiekunów faktycznych m.in. poprzez szkolenia teoretyczno- praktyczne. W spotkaniach Klubu bierze udział 20 mieszkańców Gminy Cewice. Spotkania odbywają się naprzemiennie w Klubie Seniora w Cewicach oraz w Filii Biblioteki Publicznej w Maszewie Lęborskim.
- Projekt „Troskliwe Gminy – etap 2” – przedsięwzięcie realizowane jest przez Gminę Cewice/OPS w Cewicach jako partnera, natomiast liderem jest Fundacja Lokalna z Lęborka. Celem projektu jest realizacja na terenie gmin Cewice oraz Nowa Wieś Lęborska zintegrowanego systemu usług społecznych zakładającego utworzenie nowych miejsc świadczenia usług społecznych zwiększających dostępność tych usług dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w szczególności do seniorów, osób z niepełnosprawnościami i z chorobami przewlekłymi oraz ich opiekunów i rodzin poprzez świadczenie usług opiekuńczych i asystenckich, rozwijanie wolontariatu sąsiedzkiego oraz utworzenie grup samopomocy dzięki przygotowaniu wolontariuszy, rozwinięcie działalności klubu seniora w Gminie Cewice oraz uruchomienie i działalność 2 klubów seniora w gminie Nowa Wieś Lęborska. W spotkaniach Klubu bierze udział 20 mieszkańców Gminy Cewice.
- Projekt „Wsparcie funkcjonowania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym” – przedsięwzięcie realizowane jest przez Gminę Cewice/OPS w Cewicach jako partnera, natomiast liderem jest Kaszubskie Towarzystwo Sportowo Kulturalne z Luzina. Celem projektu jest zwiększenie dostępu do zdeinstytucjonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny (w tym rodziny wielodzietnej) i pieczy zastępczej. Ostatecznymi odbiorcami wsparcia są osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich rodziny, w tym przede wszystkim: seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami i chorobami przewlekłymi, dzieci i młodzież, opiekunowie osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, kandydaci oraz osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą, a także usamodzielniani wychowankowie pieczy

zastępczej. W ramach projektu utworzono Klub Rodziny, służący wsparciu rodzin, rozwijaniu wolontariatu oraz tworzeniu grup profilaktyczno-sportowych.

- Program „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” – celem Programu jest zapewnienie dostępu do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami, polegających w szczególności na pomocy w wykonywaniu przez uczestnika czynności dnia codziennego; wyjściu, powrocie lub dojazdach z uczestnikiem w wybrane miejsca; załatwianiu przez uczestnika spraw urzędowych; korzystaniu z dóbr kultury (np. muzeum, teatr, kino, galeria sztuki, wystawa); zaprowadzaniu i odebraniu dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności do placówki oświatowej.
- Program „Opieka wytchnieniowa” – głównym celem Programu jest wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności, osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz orzeczeniami równoważnymi, poprzez możliwość udzielenia doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej. Program ma na celu zapewnienie dostępu do usługi opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnościami. Program adresowany jest do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę. Usługi opieki wytchnieniowej przysługują w przypadku zamieszkiwania członka rodziny lub opiekuna, we wspólnym gospodarstwie domowym z osobą z niepełnosprawnościami i sprawują całodobową opiekę tymi osobami. Świadczenie usług opieki wytchnieniowej w szczególności może polegać na czasowej opiece nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności i osobami posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniem niepełnosprawności w ramach pobytu dziennego tj.: miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnościami.

W zakresie reintegracji społecznej i zawodowej mieszkańców Gmina Cewice zawarła w dniu 22 września 2017 roku porozumienie o współpracy ze Stowarzyszeniem EDUQ i Centrum Integracji Społecznej w Łęborku. Jego przedmiotem było uregulowanie zasad współpracy w kwestii naboru i kierowania do Centrum kandydatów do uczestnictwa w Indywidualnym Programie Zatrudnienia Socjalnego, opracowanego przez Centrum Integracji Społecznej we współpracy z OPS w Cewicach. W 2021 roku do udziału w programie nie zgłosiła się żadna osoba.

Edukacja

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 8 ustawy o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie edukacji. W Gminie Cewice funkcjonują następujące placówki:

1) Szkoły Podstawowe Publiczne:

- Szkoła Podstawowa w Łębuni,
- Szkoła Podstawowa im. Polskich Olimpijczyków w Maszewie Łęborskim,
- Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi im. Leśników Polskich w Przerzytem,

- Szkoła Podstawowa im. Ks. Edmunda Roszczyńskiego w Cewicach,
- Szkoła Podstawowa im. Lotników Morskich w Siemirowicach.

2) Szkoły Podstawowe Niepubliczne:

- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Popowie,
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Bukowinie.

3) Przedszkola publiczne:

- Publiczne Przedszkole w Cewicach,
- Publiczne Przedszkole w Siemirowicach.

4) Przedszkola niepubliczne:

- Niepubliczne Przedszkole w Bukowinie,
- Niepubliczne Przedszkole w Popowie.

Do placówek oświatowych w roku szkolnym 2021/2022 uczęszczało 1 177 uczniów, w tym do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych – 390, a do szkół podstawowych – 787 uczniów.

Kultura i sport

Na mocy art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym, Gmina Cewice prowadzi działania z zakresu kultury. Zadania gminy w tym obszarze Gminne Centrum Kultury w Cewicach. Do zadań GCK należy w szczególności inspirowanie i opieka nad działalnością zespołów kulturalnych, wypracowanie programu działalności kulturalno-wychowawczej i sportowej, inspirowanie i opieka nad klubami i drużynami sportowymi, prowadzenie pracy środowiskowej, organizowanie imprez oświatowych, artystycznych, rozrywkowych i sportowych dla mieszkańców gminy, utrwalanie tradycji narodowych i patriotycznych oraz regionalnych, organizowanie różnorodnych form pracy z dziećmi i na rzecz dzieci, współdziałanie z organizacjami sportowo-turystycznymi w krzewieniu kultury fizycznej, organizowanie czynnego uczestnictwa mieszkańców Gminy Cewice w różnorodnych formach działalności sportowej i rekreacyjnej, a także popularyzacja walorów rekreacji ruchowej.

GCK jest koordynatorem i pomysłodawcą przedsięwzięć kulturalnych i sportowych realizowanych w Gminie Cewice. Organizuje imprezy rozrywkowe, sportowe i turystyczne na terenie gminy, prowadzi zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych (zajęcia komputerowe, turnieje gier strategicznych w kawiarence internetowej) zajmuje się promocją gminy, prowadzi Punkt Informacji Turystycznej. W Maszewie Lęborskim funkcjonuje Dom Kultury, będący filią GCK.

Działania w obszarze kultury oraz popularyzacji czytelnictwa wśród mieszkańców realizuje również Gminna Biblioteka Publiczna w Cewicach wraz z Filią w Maszewie Lęborskim.

Zdrowie i bezpieczeństwo publiczne

Na terenie gminy podstawowa opieka zdrowotna świadczona jest przez Zakład Opieki Zdrowotnej Intermedica oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Cebella-Wieczorek.

O stan bezpieczeństwa na terenie gminy dba Komenda Powiatowa Policji w Lęborku poprzez funkcjonowanie Posterunku Policji w Cewicach. W obszarze bezpieczeństwa należy ponadto wskazać Komendę Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Lęborku. Istotne ogniwo w zakresie dbałości o bezpieczeństwo publiczne stanowią trzy jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, tj. OSP w Cewicach, OSP w Łebuni oraz OSP w Pieskach.

3.4. Aktywność i ekonomia społeczna

W świetle definicji encyklopedycznej, aktywność społeczna to „wszystkie unormowane społecznie działania jednostek, wykonywane w ramach określonych ról społecznych”. Może być rozumiana w sposób szeroki i wyrażać się w pracy zawodowej, twórczości, zdobywaniu wiedzy, zabawie, uczestnictwie w grupach społecznych; bądź w sposób węższy – jako praca społeczna, uczestnictwo w działaniach, które wykraczają poza obowiązki zawodowe i rodzinne oraz zmierzają do realizacji istotnych wartości społecznych. Jedną z charakterystycznych cech aktywności społecznej jest oddziaływanie na otoczenie, ponadto trzeba również dodać dobrowolność, bezinteresowność i samorzutność².

Pod względem rozwoju społecznego, istotnym obszarem aktywności społeczeństwa jest zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych. Na początku 2022 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym figurowało 15 podmiotów mających siedzibę na terenie Gminy Cewice, nie licząc podmiotów w stanie likwidacji. Były to następujące:

- 1) Ochotnicza Straż Pożarna w Łebuni,
- 2) Ochotnicza Straż Pożarna w Cewicach,
- 3) Ochotnicza Straż Pożarna w Pieskach,
- 4) Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Promyk”,
- 5) Klub Sportowy „Leśnik-Cewice”,
- 6) Fundacja Pasjonata,
- 7) Stowarzyszenie „Rozwój Bukowiny”,
- 8) Stowarzyszenie „Rozwój Sołectwa Popowo”,
- 9) Kółko Rolnicze – Koło Gospodyń Wiejskich w Siemirowicach,
- 10) Kółko Rolnicze – Koło Gospodyń Wiejskich w Łebuni,
- 11) Kółko Rolnicze – Koło Gospodyń Wiejskich w Bukowinie,
- 12) Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Łebuni,
- 13) Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Cewicach,
- 14) Valkyria Veterans,
- 15) Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Szkoły Podstawowej im. Polskich Olimpijczyków w Maszewie Lęborskim.

Wymienione wyżej organizacje działają przede wszystkim w obszarach rozwoju lokalnego, kultury, kultury fizycznej i sportu, bezpieczeństwa publicznego, a także pomocy osobom

---

² <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/aktywnosc-spoeczna;3867107.html>.

z niepełnosprawnościami. Zdolność wskazanych wyżej podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych może wyrażać się w możliwości realizacji usług w wymienionych obszarach. Skala działalności w większości przypadków może wskazywać jednak na niewielką zdolność do świadczenia usług społecznych, w szczególności z uwagi na możliwości kadrowe, finansowe oraz warunki organizacyjne tych podmiotów. Należy tu dodać też, że w gminie nie funkcjonuje żadna spółdzielnia socjalna.

Współpraca Gminy Cewice z organizacjami pozarządowymi odbywa się zarówno w formie finansowej, jak i pozafinansowej. Celem przyświecającym rocznemu programowi współpracy Gminy Cewice z organizacjami pozarządowymi i innym podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego jest zaspokajanie potrzeb mieszkańców gminy, budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi poprzez wspieranie tych organizacji w realizacji ważnych celów społecznych oraz wzmacnianie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Na wsparcie zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w budżecie Gminy Cewice w 2021 roku zabezpieczono kwotę 155 000,00 zł, w tym 140 000,00 zł na wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu oraz 15 000,00 zł na wydarzenia kulturalne i edukacyjne w szczególności imprezy integrujące społeczność lokalne, ochronę dóbr dziedzictwa kulturowego, występy artystyczne, konkursy, promocję i organizację wolontariatu, ochronę zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz osób niepełnosprawnych, a także wypoczynek dzieci i młodzieży.

Współpraca Gminy o charakterze finansowym polegała na zleceniu realizacji zadań publicznych w formie wspierania wraz z udzieleniem dotacji. W trybie otwartego konkursu ofert w 2021 roku udzielono dotacji na realizację zadań publicznych przez dwie organizacje. Ponadto zlecono jedno zadanie z pominięciem otwartego konkursu ofert oraz jedno w ramach inicjatywy lokalnej.

Sporo przejawów aktywności społecznej można ponadto odszukać w poszczególnych sołectwach gminy. Chodzi tu o inicjatywy mieszkańców realizowane samodzielnie lub przy wykorzystaniu funduszu sołectkiego, który funkcjonuje w Gminie Cewice. W 2021 roku zrealizowano przede wszystkim inwestycje w infrastrukturę, m.in. utwardzenie dróg gminnych, naprawę nawierzchni chodników, utwardzenie terenu oraz zakup ławek.

4. Sytuacja wybranych grup społecznych

Lokalna polityka społeczna zmierza do kształtowania warunków i jakości życia mieszkańców w taki sposób, aby wszyscy członkowie wspólnoty mogli korzystać z dóbr i usług umożliwiających im zaspokojenie potrzeb, wypełnianie różnych ról społecznych oraz rozwój osobisty. Przeszkodą w realizacji tego celu mogą być determinanty wykluczenia społecznego. Szczególnie chodzi o deficyty oraz bariery indywidualne i społeczne dotyczące osoby i grupy, które:

- ✓ nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im normalną pozycję społeczną, zdobycie odpowiedniego poziomu kwalifikacji, wejście na rynek pracy lub założenie rodziny;
- ✓ nie posiadają dostępu do odpowiednich instytucji pozwalających na wyposażenie w kapitał życiowy, jego rozwój i pomnażanie;
- ✓ posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych (np. ze względu na zaistnienie niepełnosprawności, długotrwałej choroby, uzależnienia);
- ✓ są przedmiotem niszczącego działania innych osób lub podmiotów (polegającego na stosowaniu przemocy, szantażu, dyskryminacji itp.);
- ✓ żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (ubóstwo materialne)³.

W dalszej części niniejszego rozdziału analizie zostaną poddane grupy, które można wyodrębnić ze społeczności lokalnej stosując różne kryteria porządkujące. Analiza będzie miała charakter bardziej jakościowy niż ilościowy, ponieważ nie tylko skala danego zjawiska ma znaczenie, ale też jego intensywność i negatywne skutki społeczne. Na wstępie zostaną przedstawione ogólne informacje dotyczące głównych powodów udzielania pomocy społecznej mieszkańcom gminy.

4.1. Dominujące problemy w ujęciu pomocy społecznej

W latach 2020-2022 w Gminie Cewice liczba rodzin i osób korzystających ze wsparcia zmniejszyła się. Było to spowodowane z jednej strony usamodzielnianiem się podopiecznych i ich odchodzeniem z systemu pomocy społecznej dzięki np. podjęciu zatrudnienia lub otrzymaniu świadczeń emerytalno-rentowych, a z drugiej strony – zmianą dochodów osób i rodzin, wyływającą na zmniejszenie wysokości świadczeń lub utratę praw do zasiłku z powodu przekroczenia kryterium dochodowego, ze względu np. na otrzymanie wynagrodzenia za pracę. Ważne jest tu również świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, które spowodowało, iż część rodzin rezygnuje ze wsparcia OPS, ze względu na poprawę ich sytuacji finansowej.

W 2022 roku świadczenie z pomocy społecznej przyznano 468 osobom z 274 rodzin, w których funkcjonowało 827 osób. W porównaniu do 2020 roku liczba osób, które

³ Są to wyznaczniki wykluczenia społecznego zaproponowane w przyjętej w 2004 roku przez Radę Ministrów Narodowej Strategii Integracji Społecznej dla Polski (s. 22-23). Definicja ta, pomimo upływu czasu, wydaje się nadal aktualna.

otrzymały świadczenia spadła o 79 (o 14,4%), liczba rodzin zmniejszyła się o 39 (o 12,5%), natomiast liczba osób w rodzinach o 155 (o 15,8%).

Tabela 7. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Cewice w latach 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	547	469	468
- świadczenia pieniężne	215	205	195
- świadczenia niepieniężne	343	279	285
Liczba rodzin	313	278	274
Liczba osób w rodzinach	982	848	827

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OPS.

Świadczenia przyznawane z pomocy społecznej mogą mieć charakter pieniężny lub niepieniężny. Do pierwszej kategorii zalicza się zasiłki: stały, okresowy i celowy. Świadczenia o charakterze niepieniężnym to m.in. praca socjalna, interwencja kryzysowa, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, ośrodkach wsparcia i rodzinnych domach pomocy; specjalistyczne usługi opiekuńcze; mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy i odpowiadać celom i możliwościom pomocy społecznej.

Struktura świadczeń przyznawanych przez OPS w Cewicach wskazuje na przewagę liczby osób korzystających ze świadczeń niepieniężnych, które w 2022 otrzymało 285 osób, tj. 60,9% ogółu świadczeniobiorców. Świadczenia pieniężne w tym czasie otrzymało 195 osób, tj. 41,7%.

Tabela 8. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Cewice w latach 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Zasiłek stały	72	72	72
- dla osoby samotnie gospodarującej	53	54	61
- dla osoby w rodzinie	20	19	12
Zasiłek okresowy	55	67	53
- z tytułu bezrobocia	37	42	29
- z tytułu długotrwałej choroby	8	14	10
- z tytułu niepełnosprawności	12	16	13
Zasiłek celowy	184	180	173

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OPS.

Spośród świadczeń pieniężnych najczęściej przyznawany był zasiłek celowy – w tym przypadku liczba świadczeniobiorców w 2022 roku wyniosła 173, co oznacza spadek w porównaniu do 2020 roku o 11 osób (o 6,0%). Na drugim miejscu były zasiłki stałe, które w 2022 roku przyznano 72 osobom. Większość z nich to osoby samotnie gospodarujące, które w liczbie 61 stanowiły 84,7% osób otrzymujących zasiłek stały, natomiast pozostałe 12 osób funkcjonowało w rodzinie. Liczba osób, które otrzymywały zasiłek stały w latach 2020-2022 utrzymała się na tym samym poziomie. W trzeciej kolejności należy wskazać zasiłek okresowy, który w 2022 roku otrzymały 53 osoby, czyli o 2 osoby mniej niż w 2020 roku. Większość osób (29; 54,7%) pobierało go z tytułu bezrobocia. Z powodu niepełnosprawności zasiłek okresowy otrzymywało 13 osób, natomiast z tytułu długotrwałej choroby 10 osób.

Tabela 9. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Cewice w latach 2020-2022

Wyszczególnienie	2020		2021		2022	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	106	290	83	197	114	267
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	4	4	3	3	4	4
Potrzeba ochrony macierzyństwa	37	218	32	186	37	212
- w tym potrzeba ochrony wielodzietności	31	185	26	155	33	190
Bezrobocie	111	374	113	377	102	320
Niepełnosprawność	117	292	103	247	102	240
Długotrwała lub ciężka choroba	130	432	109	338	99	294
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	29	118	29	109	26	92
- w tym rodziny niepełne	17	53	19	54	20	61
- w tym rodziny wielodzietne	5	28	3	18	7	47
Przemoc w rodzinie	18	73	11	51	11	36
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	18	28	13	24	19	35
Narkomania	0	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	9	1	1	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt czasowy	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	1	3	1	3	4	4
Sytuacja kryzysowa	1	3	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OPS.

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, pomoc ta udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; długotrwała lub ciężka choroba; niepełnosprawność; przemoc w rodzinie; potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Wśród głównych powodów udzielania pomocy społecznej przez OPS w Cewicach w 2022 roku należy wskazać następujące:

- ubóstwo – 114 rodzin (267 osób w rodzinach);
- bezrobocie – 102 rodzin (320 osób);
- niepełnosprawność – 102 rodziny (240 osób);
- długotrwała lub ciężka choroba – 99 rodzin (294 osoby);
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 37 rodzin (212 osób), w tym potrzeba ochrony wielodzietności – 33 rodziny (190 osób);
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 26 rodzin (92 osoby).

Pozostałe powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w gminie występowały rzadziej lub wcale. W 2022 roku 19 rodzin (35 osób) otrzymały wsparcie z powodu alkoholizmu, 11 rodzin (36 osób) z powodu przemocy w rodzinie, 4 osoby (4 rodziny) ze względu na bezdomność i również 4 osoby (4 rodziny) ze względu na zdarzenie losowe.

4.2. Rodziny z dziećmi

Rodzina jest naturalnym środowiskiem służącym opiece i wychowaniu dzieci. Wypełnia też szereg innych ważnych społecznie funkcji. Występujące na jej drodze trudności życiowe są sprawą oczywistą i prawdopodobnie nieuniknioną. Mogą pojawić się w razie problemów zawodowych, utraty pracy czy niedostatecznych dochodów. Mogą też być efektem konfliktów małżeńskich/w związku osób dorosłych. Bardzo często ich źródłem są jednak problemy wychowawcze, wynikające z rozwoju dzieci, które na różnych etapach życia potrzebują odpowiedniej uwagi i mądrych oddziaływań wychowawczych. Rodzice i opiekunowie wyposażeni w niezbędne kompetencje rodzicielskie, samodzielnie albo przy wsparciu ze strony krewnych, znajomych bądź przy okresowym wsparciu specjalistów potrafią radzić sobie z problemami a nawet sytuacjami kryzysowymi. Natomiast w rodzinie, w której kumulują się różne deficyty i zaniedbania opiekuńczo-wychowawcze, jak również problemy materialne i psychologiczne, przezwyciężenie sytuacji trudnych może okazać się niemożliwe bez długotrwałego i wielopoziomowego wsparcia ze strony służb społecznych.

Wśród rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Cewice w 2022 roku, rodziny z dziećmi stanowiły 52,3%. W 145 takich rodzinach funkcjonowało 669 osób. Największy odsetek stanowiły rodziny z dwojgiem dzieci (40,0%), a w dalszej kolejności z trojgiem (27,6%), z jednym dzieckiem (14,5%) oraz z czworgiem dzieci (13,1%). W porównaniu do 2020 roku liczba rodzin z dziećmi obejmowanych wsparciem zmniejszyła się o 28, tj. o 16,2%. W 2022 roku wsparciem obejmowano 33 rodziny niepełne, w których żyło 105 osób. W porównaniu do 2020 roku liczba tych rodzin wzrosła o 5.

Tabela 10. Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w latach 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Rodziny ogółem	321	285	277
Rodziny z dziećmi:	173	147	145
- 1 dziecko	31	24	21
- 2 dzieci	62	55	58
- 3 dzieci	57	45	40
- 4 dzieci	16	16	19
- 5 dzieci	3	3	4
- 6 i więcej dzieci	4	4	3
Rodziny niepełne	28	32	33

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OPS.

Jednym z głównych powodów obejmowania rodzin z dziećmi wsparciem w Gminie Cewice w 2022 roku była potrzeba ochrony macierzyństwa. Z tego tytułu pomocy udzielono 37 rodzinom, w których funkcjonowało 212 osób. W tej liczbie z uwagi na wielodzietność wsparto 33 rodziny z 190 osobami. W porównaniu do 2020 roku liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa utrzymała się na takim samym poziomie, natomiast liczba osób w tych rodzinach zmniejszyła się o 6.

Drugim powodem obejmowania rodzin z dziećmi pomocą społeczną jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, która w 2022 roku stanowiła powód przyznania pomocy 26 rodzinom, w tym 20 niepełnym i siedmiu wielodzietnym. W porównaniu do 2020 roku liczba wspartych z tego tytułu rodzin zmniejszyła się o 3, natomiast liczba osób w tych rodzinach zmniejszyła się o 26.

Istotną rolę w zakresie wsparcia rodzin odgrywa asystent rodziny, który realizując swoje zadania odpowiedzialny jest m.in. za bezpośrednią pracę z rodzicami oraz dziećmi, a także działania realizowane na rzecz dziecka i rodziny. Do jego głównych zadań należy w szczególności opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym; udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego; udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów

socjalnych, psychologicznych i wychowawczych; wspieranie aktywności społecznej rodzin, motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych; a także podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin. Od 1 stycznia 2017 roku, z dniem wejścia w życie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, obszar działań asystenta rodziny poszerzył się poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz wsparcia rodzin dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”.

OPS w Cewicach zatrudnia jednego asystenta rodziny, z którego usług w 2021 roku skorzystało 11 rodzin. W porównaniu do 2019 roku liczba rodzin objętych asystenturą wzrosła o 3, natomiast w odniesieniu do 2020 roku zwiększyła się o 1 rodzinę. Przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Cewicach funkcjonuje również powołany Zespół do spraw Asysty Rodzinnej, którego głównym zadaniem jest wspieranie rodzin przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i przywracanie zdolności do wypełniania tych funkcji. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele OPS oraz jednostek które działają na rzecz rodzin.

W sytuacji gdy rodziny, pomimo otrzymanego wsparcia, nie są w stanie realizować funkcji opiekuńczo-wychowawczej, dzieci mogą zostać umieszczone w pieczy zastępczej. W 2021 roku w pieczy przebywało 10 dzieci z terenu Gminy Cewice.

4.3. Osoby i rodziny doświadczające dysfunkcji

Dysfunkcja, według słownika języka polskiego, oznacza „nieprzystosowanie czegoś do pełnienia określonych funkcji”, a w sensie biologicznym – „nieprawidłowe funkcjonowanie komórki, tkanki, narządu lub całego organizmu”⁴. Z punktu widzenia lokalnej polityki społecznej dysfunkcjami będą zjawiska, które w sposób negatywny wpływają na funkcjonowanie społeczeństwa, w szczególności przemoc w rodzinie oraz uzależnienia.

Dysfunkcje wiążą się z naruszeniami prawa oraz powszechnie przyjętych norm społecznych, a także bardzo często z degradacją psychiczną i/lub fizyczną osób nimi dotkniętych. Ponadto towarzyszą im trudności życiowe i bariery, takie jak: ubóstwo w sferze materialnej i intelektualnej, bierność społeczno-zawodowa, niski poziom kompetencji interpersonalnych, niedojrzałość emocjonalna rodziców, nieumiejętność pełnienia ról rodzicielskich i małżeńskich, problemy opiekuńczo-wychowawcze. Kwestie te przenoszą się na otoczenie sąsiedzkie oraz środowisko szkolne. W odniesieniu do dzieci i młodzieży skutkiem negatywnych zjawisk są m.in. zaburzenia emocjonalne, schorzenia zdrowotne, trudności w przystosowaniu się do środowiska oraz w kontaktach z innymi ludźmi, mogące objawiać się depresją, nerwicami lub nadpobudliwością, zachowaniami agresywnymi i ryzykownymi, niską motywacją do nauki oraz słabymi wynikami w szkole, a także brakiem pasji

---

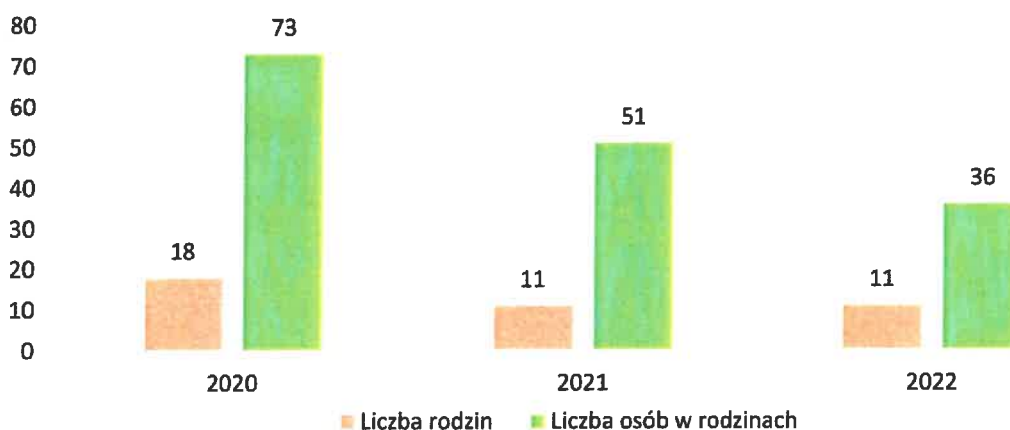
⁴ <http://sjp.pwn.pl/slownik/2555725/dysfunkcja>.

i zainteresowań. Konsekwencją dysfunkcji systemu rodzinnego są ponadto przypadki ograniczania władzy rodzicielskiej przez sąd oraz umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Przemoc w rodzinie (zwana potocznie przemocą domową) oznacza jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, czyli osób najbliższych lub innych wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących. Działanie to naraża członków rodziny na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza ich godność, nierzadko też nietykalność cielesną oraz wolność, w tym seksualną, powoduje szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołuje cierpienia i krzywdy moralne u ofiar przemocy.

Przemoc w rodzinie w Gminie Cewice jako powód korzystania z pomocy społecznej w perspektywie lat 2020-2022 występowała w skali kilkunastu rodzin. W 2022 roku było to 11 rodzin, w których funkcjonowało 36 osób, co oznacza spadek w porównaniu do 2020 roku o 7 rodzin i 37 osób w rodzinach.

Wykres 4. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w latach 2020-2022

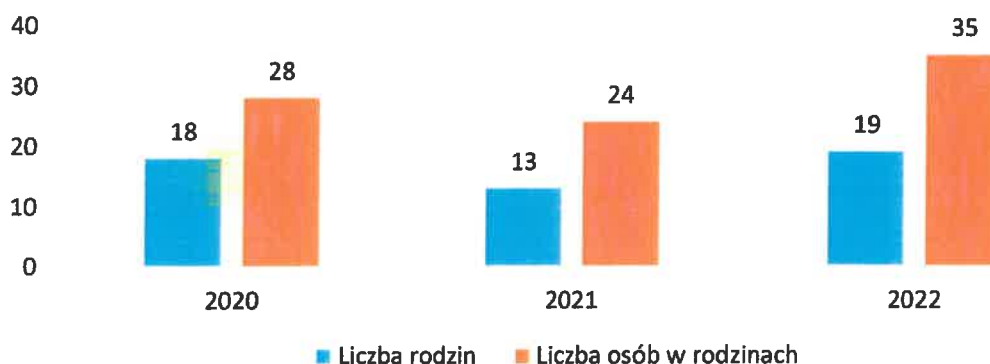
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OPS.

Więcej informacji na ten temat przedstawiają dane Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego. W świetle sprawozdań, w 2021 roku założono 20 procedur Niebieskie Karty, w tym 8 przez pomoc społeczną, 7 przez policję i 5 przez oświatę. Wśród osób doznających przemocy było 37 kobiet, 11 mężczyzn i 21 dzieci. Osoby stosujące przemoc to głównie mężczyźni (34), ale również kobiety (7). Odnotowane przypadki przemocy odnosiły się przede wszystkim do jej przejawów psychicznych i emocjonalnych oraz fizycznych. W mniejszej skali odnotowano przemoc seksualną i ekonomiczną. W 2020 roku założono 18 procedur Niebieskie Karty, natomiast w 2019 roku było to 17 procedur.

O ile przemoc domowa dotyczy zawsze rodziny, o tyle uzależnieniem może być dotknięta osoba samotnie gospodarująca. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje uzależnienie jako stan psychiczny i fizyczny, wynikający z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły – w celu doświadczenia jej wpływu

bę uniki objawów towarzyszących jej brakowi w organizmie. W kontekście dysfunkcji społecznych uzależnienie należy jednak rozumieć szerzej, tj. jako silną i nabytą potrzebę zażywania substancji psychoaktywnych bądź wykonywania określonych czynności, takich jak np. uprawianie hazardu, oglądanie telewizji, korzystanie z internetu czy robienie zakupów⁵. W obu tych wymiarach uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje – utrudnia bowiem prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Niejednokrotnie prowadzi nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w latach 2020-2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OPS.

W świetle statystyk OPS w Cewicach w latach 2020-2022 corocznie ze wsparcia z powodu alkoholizmu korzystało od 13 do 19 rodzin i od 24 do 35 osób w tych rodzinach. Istotne jest to, że skala korzystania przez mieszkańców z pomocy społecznej z tego tytułu w badanych latach wrosła i w 2022 roku liczba rodzin była większa o 1 w porównaniu do 2020 roku. Narkomania jako powód przyznania pomocy społecznej nie występowała w statystykach OPS.

Więcej informacji dostarczają sprawozdania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która podejmuje szereg procedur mających na celu pomoc osobom uzależnionym od alkoholu oraz członkom ich rodzin – współuzależnionym, doświadczającym przemocy domowej i innych problemów związanych z nadużywaniem alkoholu. W 2021 roku GKRPA podjęła 33 razy czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia od alkoholu w stosunku do 11 osób, a w przypadku 3 osób wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. W 2020 roku było to odpowiednio 5 i 7 osób, natomiast w 2019 roku 4 i 3 osoby.

⁵Zob. *Współczesne teorie i praktyka profilaktyki uzależnień chemicznych i niechemicznych*, red. M. Jędrzejko, Warszawa 2009, s. 40; <http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=112184>.

W porównaniu do skali występowania innych problemów, skala problemu uzależnień może nie wydawać się duża, to trzeba pamiętać, że GKRPA interweniuje w przypadkach trudnych, gdy osoba pije w sposób szkodliwy dla siebie i otoczenia (np. rodziny, sąsiadów).

Jeśli zaś chodzi o inne dysfunkcje społeczne, to są one słabiej rozpoznane. Niemniej pracownicy służb społecznych i systemu oświaty sygnalizują rosnące zagrożenie uzależnieniami wśród młodych ludzi, zwłaszcza behawioralnymi takimi jak uzależnienie od internetu, gier komputerowych – czyli ogólnie świata wirtualnego. W związku z tym zwiększa się ryzyko doświadczenia cyberprzemocy czy przestępczości przez dzieci i młodzież.

We wrześniu 2022 roku przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Cewicach, ze środków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, został utworzony Punkt informacyjno-konsultacyjny ds. uzależnień, którego celem działalności jest:

- psychoedukacja dot. uzależnień od alkoholu, substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych dla mieszkańców gminy;
- poradnictwo oraz pomoc terapeutyczna polegająca na wzbudzaniu motywacji do podjęcia terapii dla osób nadużywających alkoholu, używających substancji psychoaktywnych oraz zmagających się z uzależnieniem od nawyków i popędów;
- poradnictwo, pomoc terapeutyczna polegająca na motywowaniu do podjęcia terapii dla osób współuzależnionych oraz dorosłych członków rodzin osób uzależnionych dla podwyższenia własnej mocy sprawczej w celu skutecznego radzenia sobie z problemem uzależnienia bliskiej osoby;
- motywowanie osób uzależnionych do podjęcia terapii w zakładach leczenia odwykowego i udzielaniu informacji na temat dostępnej oferty terapeutycznej;
- Inicjowanie interwencji w przypadku rozpoznania zjawiska przemocy w rodzinie poprzez udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i przeciwdziałaniu przemocy.

4.4. Osoby niepracujące, ubogie

Ubóstwo i bezrobocie to dwa zjawiska ściśle ze sobą powiązane, choć nie zawsze brak płatnej pracy oznacza brak stałego dochodu, a w efekcie niski status materialny. Zjawisko bezrobocia można analizować w oparciu o statystyki PUP, jednak nie oddaje to do końca skali szerszego zjawiska, czyli braku płatnego zatrudnienia. Część osób zarejestrowanych w PUP to osoby, które tylko formalnie są bezrobotne, ponieważ pracują w „szarej strefie”. Z drugiej strony poza rejestrami PUP pozostają osoby poszukujące pracy na własny rachunek, a także bierne zawodowo, które teoretycznie mogłyby pracować, jednak nie mają do tego motywacji, brakuje im kompetencji życiowych lub odpowiednich kwalifikacji. Nieaktywne są dość często również osoby, które mają ograniczony dostęp do rynku pracy ze względu na specyficzne cechy. Wielodzietność, niepełnosprawność, bezdomność czy alkoholizm powodują, że podjęcie i utrzymanie się w pracy może być szczególnie trudne, ponieważ bariery tkwią nie tylko w świadomości jednostek, ale też całego społeczeństwa (np. stereotypy dotyczące niższej wydajności pracowników z niepełnosprawnością) oraz systemu pomocy

instytucjonalnej. W efekcie, bardziej „opłaca się” nie pracować i pobierać świadczenia społeczne.

W grudniu 2021 roku w rejestrze PUP w Lęborku zarejestrowanych było 226 osób bezrobotnych z terenu Gminy Cewice, co oznacza zwiększenie ich liczby o 25 osób (o 12,4%) w porównaniu do 2019 roku oraz spadek o 14 osób (o 5,8%) w odniesieniu do 2020 roku. Bezrobocie w gminie jest zróżnicowane pod kątem cech socjodemograficznych osób pozostających w rejestrach PUP.

Tabela 11. Bezrobotni w Gminie Cewice w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Ogółem	201	240	226
Kobiety	127	150	125
Mężczyźni	74	90	101
Do 25 roku życia	37	41	46
Do 30 roku życia	66	84	73
Powyżej 50 roku życia	36	42	49
Długotrwale bezrobotni	86	113	124

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Z punktu widzenia wsparcia osób doświadczających bezrobocia kluczowe znaczenie mają czynniki indywidualne, które wpływają na zdolność i motywację do podjęcia zatrudnienia. Jednym z takich czynników jest płeć, na co wskazują rozmiary bezrobocia wśród mieszkańców. Kobiety stanowią bowiem większość (55,3%) osób z terenu gminy zarejestrowanych jako bezrobotne. Może to być efekt m.in. kwalifikacji nieadekwatnych do potrzeb rynku pracy, przerw związanych z urodzeniem i wychowaniem dzieci czy stereotypów, w świetle których kobiety nie są chętnie zatrudniane z obawy o gorszą wydajność pracy czy większe ryzyko podejmowania zwolnień lekarskich ze względu na choroby dzieci.

Analiza cech socjodemograficznych bezrobotnych mieszkańców gminy wskazuje na dość duży odsetek osób do 30 roku życia, które, w liczbie 73, stanowiły w grudniu 2021 roku 32,3% ogółu bezrobotnych. Jest to grupa należąca do katalogu grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Młodzi bezrobotni nierzadko bowiem charakteryzują się niewielkim doświadczeniem zawodowym bądź wykształceniem nieadekwatnym do potrzeb rynku pracy, a przy tym mogą mieć zbyt wysokie oczekiwania względem wynagrodzenia.

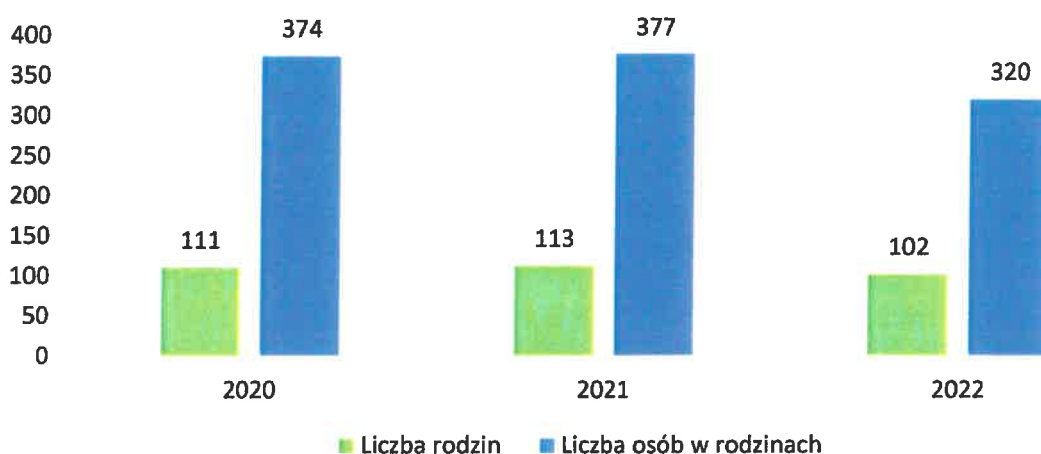
Barier na rynku pracy mogą doświadczać również osoby po 50 roku życia. W Gminie Cewice w 2021 roku stanowiły one, w liczbie 49, ponad jedną piątą bezrobotnych (21,7%). Sytuacja tych osób nierzadko jest skomplikowana. Mogą to być osoby dysponujące wieloletnim doświadczeniem zawodowym, ale przy tym mieć nieaktualne kwalifikacje; lub nie mieć doświadczenia w pracy w ogóle ze względu na wcześniejsze zajmowanie się domem

i wychowaniem dzieci bądź podlegać stereotypom dotyczącym osób starszych na rynku pracy. Wszystko to może mieć wpływ na trudności w znalezieniu zatrudnienia.

Pomimo zmniejszania rozmiarów bezrobocia rejestrowanego problemem pozostaje nadal długotrwałe bezrobocie, rozumiane jako pozostawanie przez bezrobotnego w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Osoby należące do kategorii osób długotrwałe bezrobotnych w 2021 roku, w liczbie 124, stanowiły 54,9% wszystkich bezrobotnych z gminy. W porównaniu do 2019 roku ich liczba wzrosła o 38 osób (o 44,2%), a odsetek w strukturze zwiększył się o 12,1 punktu procentowego.

Wykres 6. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2020-2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OPS.

Bezrobocie stanowi jeden z głównych powodów udzielania pomocy społecznej mieszkańcom Gminy Cewice. W 2022 roku z tego tytułu wsparcie otrzymały 102 rodziny, w których funkcjonowało 320 osób. W porównaniu do 2020 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 8, natomiast liczba osób w tych rodzinach spadła o 54, tj. o 14,4%.

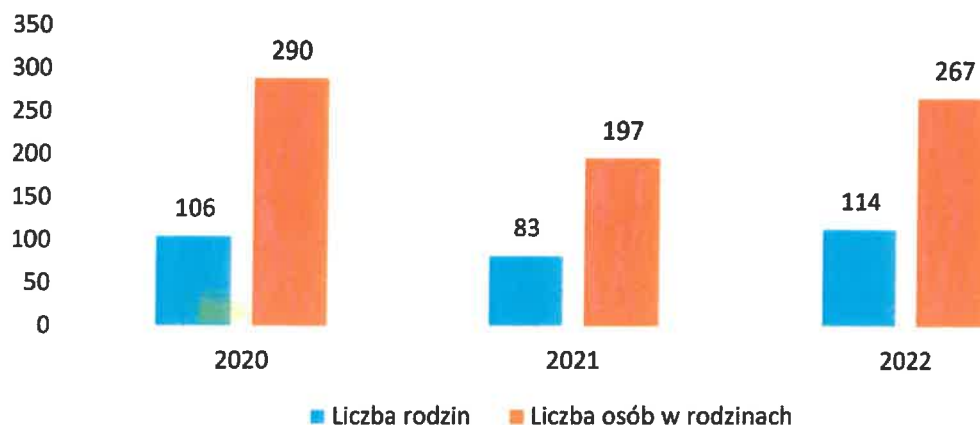
Nierzadko konsekwencją bierności zawodowej i bezrobocia jest ubóstwo, będące zjawiskiem społecznym polegającym na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny⁶. Może ono być mierzone zarówno w sposób absolutny, co oznacza niewystarczające środki finansowe na zaspokojenie podstawowych potrzeb osoby lub rodziny, bądź w sposób relatywny, kiedy odzwierciedla nierówności społeczne i związane jest z porównaniem poziomu życia danej osoby czy rodziny do średniej w społeczeństwie.

Ubóstwo stanowi jeden z powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej, przy czym musi ono współwystępować z innym powodem wskazanym w artykule 7 ustawy o pomocy społecznej. W 2022 roku ubóstwo stanowiło jeden z głównych powodów udzielania wsparcia mieszkańcom Gminy Cewice. Z tego tytułu świadczenia z pomocy społecznej otrzymało

⁶ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/ubostwo;3990730.html>

114 rodzin, w których funkcjonowało 267 osób. W porównaniu do 2020 roku liczba rodzin wzrosła o 8, natomiast liczba osób w rodzinach spadła o 23, tj. o 7,9%.

Wykres 7. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2020-2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OPS.

Jednym z przejawów ubóstwa jest bezdomność. Ze wsparcia OPS z tego powodu w latach 2020-2022 korzystało od 3 do 4 rodzin, a w nich od 3 do 4 osób. Bezdomność może stanowić efekt różnych przyczyn, wśród których można wskazać rozpad rodziny, uzależnienie, brak stałych dochodów lub niski ich poziom, eksmisję oraz uzależnienia. Zadaniem gminy jest zapewnienie osobom dotkniętym problemami bezdomności tymczasowego schronienia przez przyznanie miejsca w noclegowni, schronisku bądź ogrzewalni dla osób bezdomnych. Pracownicy socjalni wspierają takie osoby również poprzez zabezpieczenie pomocy na wyżywienie, środki higieny i odzieży, wsparcie w uzyskaniu świadczeń z zabezpieczenia społecznego, w tym z pomocy społecznej itp.

4.5. Osoby z niepełnosprawnościami i długotrwale chorujące

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje zdrowie nie tylko jako całkowity brak choroby, ale także stan pełnego, fizycznego, umysłowego oraz społecznego dobrostanu, tj. dobrego samopoczucia. Zdrowie jest zatem jedną z podstawowych wartości, warunkujących prowadzenie produktywnego i satysfakcjonującego życia. Przewlekła lub ciężka choroba może zaś stanowić barierę w wypełnianiu ról zawodowych, rodzinnych i społecznych. Podobnie niepełnosprawność, definiowana jako „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”⁷.

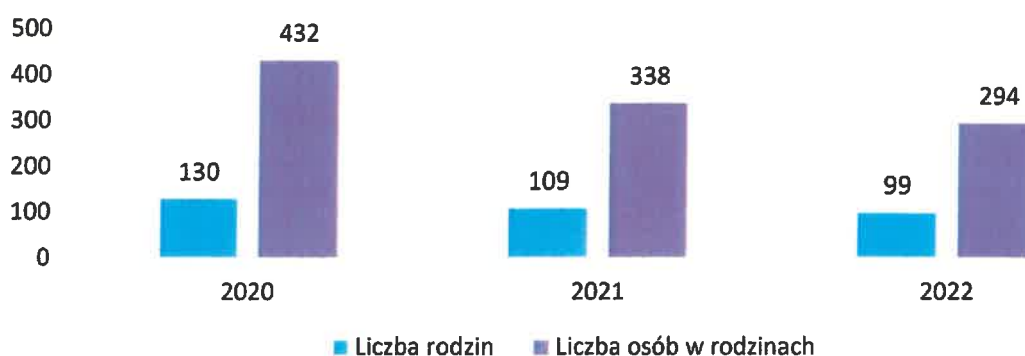
Zachowanie odpowiedniego poziomu zdrowotności społeczeństwa stanowi obecnie poważne wyzwanie, ze względu m.in. na postępujące starzenie się społeczeństwa,

⁷ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosci;3947453.html>

zanieczyszczenie środowiska i zmiany klimatyczne, niewłaściwą dietę, mało aktywny tryb życia itp. Jednocześnie jednym z zadań gminy jest ochrona zdrowia, czyli działalność, której celem jest zapobieganie chorobom i ich leczenie, utrzymanie rozwoju psychicznego, fizycznego i społecznego człowieka, przedłużanie życia, a także zapewnienie zdrowego rozwoju następnym pokoleniom.

Wśród głównych powodów korzystania przez mieszkańców Gminy Cewice ze świadczeń z pomocy społecznej są dwa bezpośrednio związane ze zdrowiem. W 2022 roku w 99 rodzinach funkcjonowały osoby wymagające wsparcia związanego z długotrwałą lub ciężką chorobą. W porównaniu do 2020 roku liczba tych rodzin zmniejszyła się o 31, tj. o 23,8%, natomiast liczba osób w tych rodzinach spadła o 138 (o 31,9%).

Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2020-2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OPS.

Problemy zdrowotne mogą być jedną z przyczyn ubóstwa i innych problemów osób i rodzin. Zaburzają bowiem ich prawidłowe funkcjonowanie w wielu aspektach, niejednokrotnie przyczyniając się do obniżenia jakości życia i wystąpienia trudnych sytuacji, takich jak utrata pracy, niemożność podjęcia zatrudnienia, trudności finansowe i zadłużenie, wynikające z wysokich kosztów leczenia przy niskich dochodach lub ich braku, uzależnienia, konflikty w rodzinie, a także inne problemy zdrowotne takie jak np. depresja.

Podobnie może wyglądać sytuacja w przypadku niepełnosprawności, która w świetle definicji WHO, oznacza „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”⁸. W polskim ustawodawstwie, niepełnosprawność została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy⁹. Niepełnosprawność może wiązać się z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną, psychofizyczną, komunikowania się oraz funkcjonowania w społeczeństwie. Jej przyczynami mogą być przewlekłe choroby, wady wrodzone, przebyte urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej

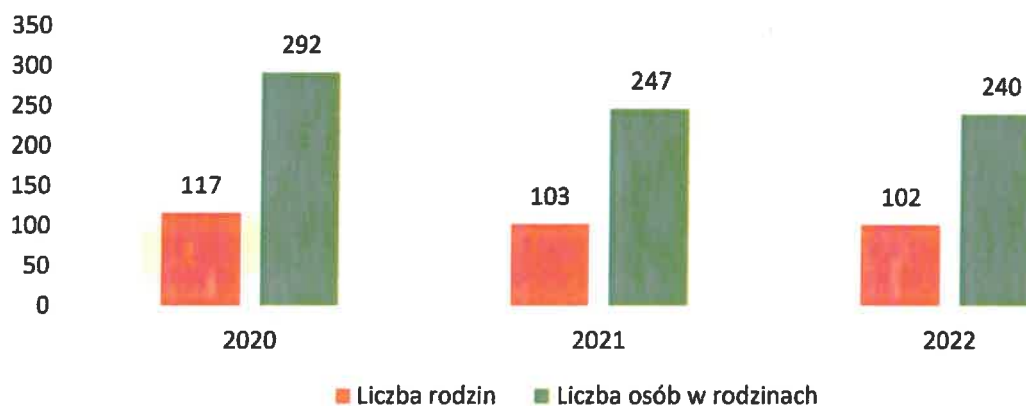
⁸ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosci;3947453.html>

⁹ Art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

wraz ze starzeniem się organizmu. Może zatem wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień.

Niepełnosprawność członka rodziny w 2022 roku była powodem wsparcia 102 rodzin z terenu gminy, w których funkcjonowało 240 osób. Liczba tych rodzin w omawianej perspektywie zmniejszyła się o 15, natomiast liczba osób w nich funkcjonujących spadła o 52 tj. o 17,8%.

Wykres 9. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2020-2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OPS.

Osoby z niepełnosprawnościami, przewlekłe chorujące i ich rodziny często w większym stopniu niż inni członkowie społeczności lokalnej narażone są na ubóstwo i wykluczenie. Mogą doświadczać odrzucenia zarówno w wymiarze personalnym, przez środowisko społeczne, jak i na gruncie zawodowym. Osoby z niektórymi rodzajami niepełnosprawnościami (np. ruchowo, niewidome i niedowidzące, głuche) mierzą się w codziennym funkcjonowaniu z barierami architektonicznymi, technicznymi oraz w komunikowaniu się, przez co ich uczestnictwo w życiu społecznym jest utrudnione. Ponadto jednymi z częściej doświadczanych problemów jest niedostatek środków finansowych oraz niewystarczający dostęp do opieki zdrowotnej i rehabilitacji. W rodzinach, w których przynajmniej jeden z członków jest osobą zależną, wymagającą stałej opieki, nasilają się problemy związane z godzeniem pracy zarobkowej i innych obowiązków, a także przemęczenie i wypalenie osoby bliskiej sprawującej opiekę nad osobą chorującą lub z niepełnosprawnościami.

4.6. Osoby starsze

Według WHO, starość zaczyna się wraz z 60 rokiem życia i można ją podzielić na trzy etapy: do 74 r.ż. trwa wczesna starość, w przedziale 75-89 lat jest starość pośrednia (lub wiek podeszły), zaś od 90 r.ż. można już mówić o długowieczności lub późnej starości. Jednak pierwsze zmiany biologiczne, które oznaczają początek starości, zaczynają się w organizmie ludzkim już po czterdziestce. To wtedy słabnie zdrowotność oraz obniża się sprawność, rośnie zagrożenie przewlekłą chorobą i niepełnosprawnością. W wieku starszym te zmiany się nasilają – spada stężenie hormonów, spowalniają się funkcje poznawcze, motoryczne

i pamięć, zaś występujące schorzenia dotyczą najczęściej układu krążenia (choroba wieńcowa, nadciśnienie), zmian nowotworowych, cukrzyca typu 2 i choroby układu kostnowstawowego. Osłabieniu ulega system immunologiczny, zdolność regeneracji po wysiłku oraz przystosowywanie się organizmu do zmiennych warunków¹⁰.

Jednak to, w jakiej kondycji psychicznej, emocjonalnej, fizycznej i społecznej dana osoba wkracza w wiek seniorski, zależy od mnóstwa czynników. Przede wszystkim jest efektem tego, jaki tryb życia osoba prowadziła, np. czy uprawiała sport lub inne aktywności na świeżym powietrzu, dobrze się odżywiała, stroniła od używek, jaką pracę wykonywała, a także czy budowała pozytywne relacje z bliskimi oraz znajomymi. W związku z tym, sytuacja życiowa danej osoby w wieku 60+ może się diametralnie różnić od jej rówieśników. Niemniej, analizując problemy i potrzeby osób starszych zamieszkujących gminę, można dokonać kilku uogólnień.

Warto również wskazać, że sytuacja materialna wielu osób starszych jest trudna. Minimalna emerytura rolnicza lub pracownicza, a w bardziej skrajnych sytuacjach (gdy osoba nie wypracowała prawa do emerytury) renta rodzinna, renta socjalna lub inne świadczenia z pomocy społecznej, mogą okazać się nie wystarczające do pokrycia kosztów życia, zwłaszcza w sytuacji problemów zdrowotnych i rosnących wydatków na leki i wizyty u lekarzy.

Ponadto, seniorzy z różnych względów są bardziej narażeni na samotność i izolację społeczną. Dotyczy to zwłaszcza kobiet, których długość życia jest dłuższa niż mężczyzn¹¹. Udział kobiet w grupie mieszkańców Gminy Cewice w wieku 70 lat i więcej wynosił 58,1%, natomiast w wieku od 85 lat – 75,3%. Kobiety częściej też stają się klientkami OPS, stanowiąc ponad 63% świadczeniobiorców w wieku emerytalnym. Po śmierci współmałżonka oraz usamodzielnieniu się dzieci, osoba starsza pozostaje sama w miejscu zamieszkania. Nie mając żadnego obowiązku społecznego (np. nauka, praca) oraz oparcia w rodzinie czy w otoczeniu sąsiedzkim, w obliczu rosnących problemów zdrowotnych, barier finansowych i komunikacyjnych oraz malejących kontaktów społecznych, może stracić sens życia, popaść w depresję.

W obliczu powyższych problemów, seniorzy na pewnym etapie życia potrzebują pomocy innych osób w zaspokojeniu codziennych potrzeb (np. zakupy, przygotowanie posiłku, pielęgnacja i higiena ciała), jednakże nierzadko tej pomocy są pozbawieni. W takich przypadkach interweniują służby społeczne. W 2022 roku pomocą społeczną objętych było 39 rodzin emerytów i rencistów, w których funkcjonowało 67 osób, przy czym 24 rodziny było jednoosobowe, 9 rodzin dwuosobowych, natomiast tylko 6 rodzin liczyło 3 i więcej osób.

Jednym z podstawowych zadań gminy w zakresie wsparcia osób i rodzin, które doświadczają problemu niepełnosprawności oraz ciężkiej i/lub przewlekłej choroby, są usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Mogą one zostać przyznane osobie samotnej, która

---

¹⁰ https://www.doz.pl/czytelnia/a12239-Zrozumiec_seniora_-_potrzeby_i_emocje_osob_starszych

¹¹ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/trwanie-zycia/trwanie-zycia-w-2019-roku,2,14.html>

z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi przyznawane są także osobom pozostającym w rodzinach, gdy rodzina nie jest sama w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie opieki. W 2022 roku pomoc w postaci usług opiekuńczych otrzymywało 12 osób, czyli o 7 osób mniej niż w 2020 roku.

Osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. W 2022 roku w DPS w przebywało 8 mieszkańców gminy, czyli o 2 osoby więcej niż w 2020 roku.

Porównując te liczby z danymi demograficznymi można dojść do wniosku, że skala zapotrzebowania na wsparcie jest wciąż relatywnie niewielka, jednakże wraz z dalszym wzrostem liczb seniorów oraz wydłużaniem się okresu trwania życia, a także pogarszaniem stanu zdrowia i rosnącym osamotnieniem osób starszych, zapotrzebowanie na świadczenie usług opiekuńczych oraz innych działań pomocowych będzie rosnąć. Oprócz wsparcia w codziennym funkcjonowaniu należy również mieć na uwadze także potrzebę kreowania warunków aktywności i rozwoju osób starszych, w tym między innymi aktywności edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej, fizycznej. Osoby w wieku od 60 lat wżwyż to nie tylko osoby wymagające pomocy, ale także osoby, które mogą jeszcze pracować, działać społecznie, pomagać innym, uczyć się i rozwijać. Mają też potencjał zbudowany na latach doświadczeń

i pracy, który należy diagnozować i zagospodarowywać dla dobra wspólnego. Z racji tego, że w najbliższych latach osób w starszych grupach wiekowych będzie przybywać, już teraz można mówić nie tylko o społeczeństwie starzejącym się, ale o społeczeństwie różnego wieku, czyli takim, w którym każda grupa wiekowa ma zadania do spełnienia.

5. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

W świetle przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej Gmina Cewice przedstawia się jako jednostka z potencjałem rozwojowym, jednak dość silnie zależna od uwarunkowań, na które często nie ma wpływu bądź ten wpływ jest ograniczony. Mogą to być uwarunkowania zewnętrzne np. zmiany prawne, ruchy społeczne, zjawiska przyrodnicze czy tendencje demograficzne, a z drugiej strony czynniki wewnętrzne, wynikające z faktu, że gminę tworzą ludzie o różnych kompetencjach, stosunku do życia, przedsiębiorczości czy stopniu roszczeniowości wobec instytucji. Czynniki te powodują, że w najbliższych latach przed Gminą Cewice będą pojawiać się wyzwania, a zmierzenie się z nimi będzie wymagało uwzględnienia, wynikających z diagnozy, strategicznych uwarunkowań rozwoju społecznego oraz prognozy zmian w zakresie objętym Strategią.

Liczba mieszkańców gminy w ostatnich kilku latach zmniejszyła się, jednak odnotowano jednocześnie dodatni przyrost naturalny, co stanowi ważny czynnik rozwojowy. Ponadto, pomimo iż społeczeństwo wykazuje cechy starzenia się to proces ten jest dość powolny, a odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców nadal pozostaje na poziomie niższym niż w innych jednostkach samorządu terytorialnego w Polsce. Należy mieć jednak na uwadze, że rozwój cywilizacyjny, wydłużanie czasu trwania życia oraz coraz wyższa jego jakość będą powodować systematyczny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Jeżeli nie pójdzie za nim adekwatny wzrost liczby osób w przedprodukcyjnym okresie życia, głównie ze względu na to, że decyzje prokreacyjne podejmowane są obecnie coraz później, a dominującym modelem rodziny staje się model 2+1, który nie zapewni prostej zastępowalności pokoleń, to w strukturze społeczeństwa coraz większy odsetek będą stanowić ludzie starsi, natomiast najmłodsze grupy wiekowe będą miały coraz mniejszy udział. Będzie się to wiązało z rosnącymi potrzebami, głównie w sferze pomocy społecznej i opieki zdrowotnej – zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, medyczne, pielęgnacyjne, edukacyjne czy aktywizacyjne. Istotne będzie m.in. funkcjonowanie i dostosowywanie do potrzeb społecznych, instytucjonalnego i organizacyjnego systemu wsparcia osób starszych i o ograniczonej sprawności, a także zwiększanie dostępności form i usług sprzyjających wzrostowi ich aktywności społecznej oraz zawodowej.

Jednym z priorytetowych obszarów lokalnej polityki społecznej w najbliższych latach powinno być zdrowie. W związku ze starzeniem się społeczeństwa oraz trybem życia nie sprzyjającym zdrowiu poprzez m.in. brak lub małą aktywność fizyczną, niewłaściwe odżywianie czy niewystarczającą dbałość o higienę, może zwiększać się liczba osób, które będą wymagały wsparcia z tytułu niepełnosprawności czy przewlekłych chorób, zwłaszcza tzw. chorób cywilizacyjnych. Znaczenie mają tu również aspekty środowiskowe, w szczególności zmiany klimatu oraz zanieczyszczenia środowiska, które mogą obniżać poziom zdrowotności społeczeństwa. Należy wobec tego zadbać z jednej strony o systematyczne zwiększanie dostępu do ochrony zdrowia, a także rozwijanie usług opiekuńczych i innych środowiskowych form wsparcia, a z drugiej o efektywne oddziaływanie na poziomie świadomości społeczeństwa i profilaktyki zdrowotnej. Działania

w zakresie promocji zdrowia powinny wyposażać ludzi w kompetencje umożliwiające im zwiększanie kontroli nad własnym zdrowiem, podejmowanie decyzji sprzyjających zdrowiu, kształtowanie potrzeb i kompetencji do rozwiązywania problemów zdrowotnych, a także zwiększanie potencjału zdrowia.

Szczególnym wyzwaniem staje się obecnie również zapewnienie dostępności do aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami i innych, których mobilność ogranicza wiek czy stan zdrowia. W tym zakresie powinny być podejmowane działania służące likwidacji barier w przestrzeni publicznej, w tym barier komunikacyjnych, architektonicznych czy cyfrowych. Ważne jest tu wykorzystywanie rozwoju nowych technologii oraz dostosowywanie budynków, sprzętów oraz działań do potrzeb osób o ograniczonej mobilności i różnych dysfunkcjach, nie tylko narządu ruchu, ale również wzroku, mowy czy słuchu.

W świetle statystyk pomocy społecznej, do dominujących problemów na terenie Gminy Cewice należy zaliczyć ubóstwo, bezrobocie, długotrwałą lub ciężką chorobę, niepełnosprawność, potrzebę ochrony macierzyństwa i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Przewyciężanie tych problemów jest trudne, ponieważ najczęściej mają utrwalony charakter. Znacząca liczba rodzin dotkniętych chorobą i niepełnosprawnością prawdopodobnie będzie stale korzystać z tego tytułu z pomocy społecznej, jednak może też stanowić przyczynek do zaplanowania działań w zakresie promocji i ochrony zdrowia.

Do wyzwań lokalnej polityki społecznej należy też zaliczyć różne rodzaje uzależnień, w tym nie tylko od substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol, narkotyki czy dopalacze, ale także uzależnienia behawioralne np. od internetu, komputera czy hazardu. Są one trudne do wykrycia i zdiagnozowania, a często mają nieświadomiony charakter bądź nie zostają ujawnione przez osoby nimi dotknięte ze względu chociażby na poczucie wstydu czy brak wiary w możliwość uzyskania skutecznej pomocy. Oba rodzaje uzależnień są niebezpieczne ze względu na ich wpływ na zdrowie fizyczne, a także na funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne osób oraz rodzin. Niejednokrotnie prowadzą nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Ważne jest również dążenie do zachowywania higieny cyfrowej, co nie tylko będzie sprzyjało zapobieganiu uzależnieniom związanym z nowymi technologiami, ale także może zmniejszyć ryzyko doświadczenia cyberprzemocy, czyli przemocy z ich użyciem. W przypadku młodzieży cyberprzemoc może przyjąć formę hejtu, wyzwisk, szantażu, podszywania się pod inną osobę, zamieszczania w internecie kompromitujących zdjęć i filmów, bądź rozsyłania ich za pomocą elektronicznych środków komunikacji. Konsekwencje mogą okazać się tragiczne, ponieważ coraz częściej wskazuje się, że to takie sytuacje sprzyjają depresji, samookaleczaniu, a nawet podejmowaniu prób samobójczych przez dzieci i młodzież.

Szczególnym wsparciem należy obejmować rodziny z dziećmi, w tym wielodzietne, niepełne, borykające się z trudnościami codziennego życia i dysfunkcjami, takimi jak przemoc czy uzależnienia. Program „Rodzina 500 plus” przyczynił się do zmniejszenia skali ich ubóstwa, jednak trzeba wspierać je w innych obszarach, w tym przede wszystkim kompetencji

opiekuńczo-wychowawczych, prawidłowych wzorców i relacji w rodzinie, rozwoju dzieci i młodzieży, aktywności i integracji społecznej rodzin czy przewycięzania trudności życiowych. Ważne jest, aby dążyć do rozwiązań, które nie uzależniają wsparcia od dochodu rodziny, natomiast sprzyjają skorzystaniu z niego rodzinom, które przekraczają tzw. próg dochodowy, co nie oznacza, że nie doświadczają żadnych trudności i problemów.

Realizacji wyzwań lokalnej polityki społecznej będzie sprzyjać zwiększanie dostępu do usług społecznych w Gminie Cewice, w tym w zakresie edukacji, kultury, sportu, bezpieczeństwa publicznego, ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Istotne jest to, aby ich rodzaj i zakres stanowił odpowiedź na istniejące oraz prognozowane potrzeby, sprzyjając tym samym rozwojowi społecznemu. Ważna jest także współpraca międzyinstytucjonalna, która umożliwi podejmowanie wielopłaszczyznowych działań w zakresie nie tylko diagnozowania i rozwiązywania problemów społecznych, ale przede wszystkim kreowania dobrej jakości życia mieszkańców. Dostępność usług społecznych może być zwiększona poprzez aktywność organizacji obywatelskich oraz podmiotów ekonomii społecznej, dlatego ważne jest kreowanie warunków do ich rozwoju, a także angażowania się obywateli oraz tworzonych przez nie organizacji w kształtowanie polityk publicznych, we współdecydowanie w sprawach lokalnych, jak również sprawna wymiana informacji pomiędzy władzą i mieszkańcami.

Wśród czynników, które mogą sprzyjać rozwojowi gminy uczestnicy warsztatów planowania strategicznego wskazali w szczególności dużą sieć szkół, działalność instytucji kultury, działalność Klubu Seniora i Klubu Rodziny, aktywność w świetlicach wiejskich, infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, rosnące zaangażowanie mieszkańców, w tym napływowych, a także współpracę międzyinstytucjonalną.

Rozwiązywanie problemów społecznych stanowi długotrwały i wieloaspektowy proces. Warto, aby oprócz działań podejmowanych w sytuacjach kryzysowych, uwzględniał dążenie do zmiany mentalności osób, rodzin i całych społeczności, ponieważ bez ich chęci i zaangażowania działania te nie przyniosą skutków. Dodatkowym utrudnieniem może być dziedziczność problemów i dysfunkcji, która powoduje, że czerpanie przez kolejne pokolenia poglądów i wzorców zachowań od swoich rodzin, ma wymiar negatywny. Pozwala też prognozować pogłębianie się wykluczenia społecznego w różnych sferach funkcjonowania.

Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych może wymagać podejmowania działań zapobiegawczych, służących wczesnemu wykrywaniu *objawów* dysfunkcji; edukacji i informowaniu społeczeństwa w zakresie m.in. zagrożeń społecznych i możliwości ich zapobiegania i likwidowania, a także pobudzaniu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców. Działania te powinny iść w parze ze zrównoważonym rozwojem gminy, uwzględniającym kierunki wspierające budowę społeczeństwa obywatelskiego – aktywnego i świadomego. Jeżeli te warunki będą spełnione, to w najbliższych latach w zakresie objętym strategią można prognozować, że wizja rozwoju społecznego gminy zawarta w niniejszym dokumencie zostanie zrealizowana. Zagrożenie może natomiast stanowić nieprzewidywalna obecnie sytuacja społeczno-ekonomiczna Polski, związana m.in. z sytuacją wojenną na Ukrainie.

Na powyższe nakładają się poważne, globalne wyzwania związane ze zmianami klimatycznymi, wyczerpywaniem się złóż surowców energetycznych (ropa, węgiel, gaz) oraz degradacją środowiska naturalnego. Jeśli w perspektywie kilku lat nie uda się wprowadzić radykalnej zmiany sposobu pozyskiwania surowców, projektowania i produkcji, a także zmiany stylów konsumpcji, czyli szeroko rozumianej transformacji energetycznej w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, należy przewidywać, iż w niedalekiej przyszłości gospodarkę i społeczeństwo dotknie kryzys znacznie poważniejszy w skutkach niż recesja z lat 2007-2009¹². W obliczu tego, Strategia powinna uwzględniać skuteczne zarządzanie w sytuacjach kryzysowych oraz innowacyjne metody pracy, a także elastyczność i reagowanie na zmiany. Należy mieć również na uwadze współczesne trendy definiujące politykę społeczną w Polsce, m.in. rozwój usług społecznych, w tym z udziałem centrów usług społecznych, a także deinstytucjonalizację, czyli przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Na poziomie gmin będzie się to wiązało m.in. z koniecznością budowy skutecznego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

---

¹² Zob. więcej: M. Popkiewicz, *Rewolucja energetyczna. Ale po co?*, Wydanie II, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice 2019.

6. Cele i kierunki działań

Nadrzędnym celem lokalnej polityki społecznej jest poprawa jakości życia ludności gminy, na którą składa się szereg czynników kształtujących warunki życia wspólnoty oraz poszczególnych rodzin i osób samotnie gospodarujących. Wynika stąd potrzeba integracji działań sektorowych w ramach pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, kultury, sportu, zdrowia, mieszkalnictwa i polityki prorodzinnej, w ścisłym powiązaniu z realizowanymi w gminie inwestycjami „twardymi” w infrastrukturę techniczną oraz gospodarkę. Strategiczna wizja rozwoju społecznego zakłada zatem zmiany na lepsze w wielu dziedzinach życia mieszkańców.

Część wdrożeniowa *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Cewice na lata 2023-2031* została usystematyzowana w formie celów strategicznych. Każdy z nich dotyczy innego wycinka rzeczywistości społecznej, jednakże są one ze sobą ściśle powiązane i wszystkie służą realizacji celu głównego Strategii. W związku z tym, wszystkie cele należy rozpatrywać łącznie w kontekście rozwoju społecznego gminy, uwzględniając jednak to, że wdrożenie założeń jednego z nich będzie miało istotny wpływ na powodzenie pozostałych.

Cel główny Strategii brzmi:

Zwiększenie dostępności oraz jakości kompleksowych usług społecznych służących poprawie jakości życia mieszkańców Gminy Cewice

Osiągnięciu celu głównego będzie służyć realizacja celów strategicznych i operacyjnych, poprzez każdorazowo określony katalog działań, wyznaczający kluczowe, niezbędne kierunki zaangażowania władz samorządu, jednostek organizacyjnych gminy oraz partnerów lokalnych. Nie jest katalogiem zamkniętym, więc jeżeli w trakcie wdrażania Strategii pojawią się jeszcze inne pomysły (projekty) wpisujące się w jej cele, to również powinny zostać wzięte pod uwagę.

W ramach każdego celu strategicznego określono katalog działań, uwzględniających oddziaływanie z jednej strony na całą społeczność gminy, a z drugiej na wybrane grupy, zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społeczno-zawodowym. Są to przede wszystkim:

- rodziny z dziećmi (w szczególności niepełne i wielodzietne), doświadczające problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz trudności w zapewnieniu odpowiednich warunków socjalno-bytowych, charakteryzujące się biernością zawodową i społeczną, a także dotknięte lub zagrożone dysfunkcjami takimi jak przemoc w rodzinie, uzależnienia, przestępczość;

- dzieci i młodzież bez względu na status społeczny i poziom zamożności ich rodzin, z uwagi na szczególne zagrożenie problemami takimi jak ubóstwo, bezrobocie, brak odpowiednich perspektyw życiowych, uzależnienia (zwłaszcza od alkoholu, dopalaczy, komputera, internetu oraz telefonów komórkowych) i inne zachowania ryzykowne;
- osoby starsze, z niepełnosprawnościami i/lub ciężko, przewlekłe chorujące, zwłaszcza te, które posiadają niewielkie dochody (np. w postaci emerytury lub renty), zaś w swoich środowiskach są osamotnione;
- osoby znajdujące się w sytuacjach skrajnych (pod względem egzystencjalnym), w szczególności z powodu uzależnień, bezdomności, pobytu w zakładzie karnym, zdarzeń losowych;
- społeczność gminy ze względu na potrzebę wzmocnienia jej aktywności oraz integracji i zaangażowania w sprawy lokalne, a także ustawicznego kształcenia w różnych obszarach, takich jak zdrowie czy bezpieczeństwo.

Zdefiniowane wyżej obszary oddziaływań przekładają się na zaplanowane w ramach Strategii kierunki niezbędnych działań, które integrują zasoby, kompetencje i zadania z zakresu pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, zdrowia, mieszkalnictwa, bezpieczeństwa publicznego, kultury oraz sportu i rekreacji. Ich efektywna realizacja wymaga m.in.:

- ✓ stałego zwiększania kompetencji pracowników i osób zaangażowanych w realizację Strategii, poprzez systematyczny udział w szkoleniach, kursach, warsztatach, seminariach, konferencjach, wizytach studyjnych i innych formach edukacji;
- ✓ wspierania kadry specjalistów zajmujących się m.in. uzależnieniami, przemocą w rodzinie oraz interwencją kryzysową w postaci superwizji i pomocy psychologicznej;
- ✓ wzmocnienia współpracy i komunikacji międzyinstytucjonalnej w obszarach objętych Strategią, służącej szybkiej diagnozie oraz przeciwdziałania dysfunkcjom społecznym, a także zmniejszaniu skali ich występowania;
- ✓ ukierunkowania na nowe, innowacyjne rozwiązania w zakresie objętym Strategią, służące większej otwartości i elastyczności działania, a także zwiększeniu skuteczności oddziaływań;
- ✓ umiejętności zarządzania w sytuacjach kryzysowych, w szczególności rozpoznawania i diagnozowania sytuacji, podjęcia skutecznych działań zaradczych oraz przewidywania skutków i przeciwdziałaniu im;
- ✓ podejmowania wspólnych działań rzeczniczych i lobbystycznych na rzecz rozwiązań, które nie leżą w gestii gminy, a mogą w istotny sposób przyczynić się do rozwiązania istniejących problemów oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Powyższe działania dotyczą każdego z przyjętych obszarów priorytetowych.

Cel strategiczny 1. Wzmocnienie rodzin w procesie opieki i wychowania, ze szczególnym uwzględnieniem warunków rozwoju dzieci i młodzieży

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Zwiększenie kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie opieki i wychowania dzieci	1) Bieżące diagnozowanie sytuacji problemowych w rodzinach wraz z oceną sytuacji dziecka pod kątem zapewnienia mu bezpieczeństwa. 2) Organizowanie różnych form edukacji rodziców i opiekunów, dotyczących w szczególności rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, takich jak „Szkoła dla rodziców”, trening kompetencji rodzicielskich.
2. Zapewnienie rodzinom doświadczającym trudności dostępu do kompleksowego wsparcia	3) Zapewnienie wsparcia w postaci pracy socjalnej, asystentury rodzinnej oraz rodzin wspierających, rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu podstawowych funkcji. 4) Organizowanie poradnictwa psychologicznego, socjalnego, pedagogicznego, prawnego i innego dostosowanego do potrzeb osób i rodzin.
3. Zwiększenie efektywności lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny	5) Zwiększanie katalogu usług społecznych służących wsparciu i poprawie jakości życia dzieci i rodzin, w tym poprzez funkcjonowanie Klubu Rodziny. 6) Integracja rodzin w środowisku lokalnym poprzez m.in. animację lokalną, rozwój wolontariatu i działań samopomocowych, organizację wydarzeń integracyjnych, upowszechnianie pozytywnego wzorca rodziny. 7) Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej na rzecz dziecka i rodziny, w tym poprzez funkcjonowanie lokalnych koalicji i Zespołu do spraw Asysty Rodzinnej. 8) Współpraca Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych i dysfunkcji rodzin, w szczególności zadań dotyczących organizacji pieczy zastępczej i działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej. 9) Tworzenie i rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
<p>Wskaźniki realizacji działań</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym potrzeby ochrony wielodzietności. ▪ Liczba zorganizowanych form edukacji rodziców i opiekunów. 	

- Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą socjalną.
- Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą asystenta rodziny.
- Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z poradnictwa specjalistycznego.
- Liczba przedsięwzięć służących wsparciu i aktywizacji rodzin.

Okres realizacji	2023-2031
-------------------------	------------------

Cel strategiczny 2. Ograniczenie skali bierności zawodowej, bezrobocia i ubóstwa wśród mieszkańców

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Wzrost kompetencji mieszkańców sprzyjających aktywności i zaradności życiowej	1) Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Łęborku, Centrum Integracji Społecznej i innymi instytucjami rynku pracy oraz pracodawcami w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców gminy, w szczególności osób należących do grup <i>defaworyzowanych</i> .
2. Zmniejszanie barier utrudniających dostęp mieszkańców do aktywizacji zawodowej	2) Wspieranie usług opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach, klubach dziecięcych lub u dziennych opiekunów, ułatwiających rodzicom powrót lub wejście na rynek pracy. 3) Rozwój wolontariatu, pomocy sąsiedzkiej i innych form wsparcia środowiskowego osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją, w tym także jako etap przygotowujący do zatrudnienia.
3. Poprawa warunków socjalno-bytowych osób i rodzin mieszkających w gminie	4) Zapewnienie najuboższym mieszkańcom podstawowych warunków egzystencjalnych, w tym szczególnie osobom bezdomnym w zakresie schronienia, posiłków i ubrania. 5) Działania wspierające powrót do naturalnego życia społecznego osób z niego wyizolowanych, zwłaszcza doświadczających trudności w przystosowaniu się po długotrwałym pobycie w zakładzie karnym oraz osób bezdomnych. 6) Organizowanie zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr dla osób i rodzin najbardziej potrzebujących.
<p>Wskaźniki realizacji działań</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa i bezrobocia. ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezdomności, zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych i ekologicznych. ▪ Liczba bezrobotnych z terenu gminy, w tym m.in. kobiety, długotrwale bezrobotni, bezrobotni do 30 roku życia i powyżej 50 lat. ▪ Liczba bezrobotnych z terenu gminy, którzy wzięli udział w różnych formach aktywizacji zawodowej. ▪ Liczba bezrobotnych z terenu gminy, którzy podjęli pracę niesubsydiowaną. ▪ Liczba dzieci do lat 6 objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie. ▪ Liczba zorganizowanych zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących. 	
Okres realizacji	2023-2031

Cel strategiczny 3. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Zapewnienie oferty aktywności społecznej, zawodowej oraz edukacyjnej osób niepełnosprawnościami.	1) Tworzenie oferty różnorodnych aktywności osób z niepełnosprawnościami poprzez np. spotkania edukacyjne, prelekcje, warsztaty, zajęcia rozwijające zainteresowania itp.
2. Zwiększenie dostępu do różnych form opieki i wsparcia dla osób o ograniczonej samodzielności	2) Rozwój usług rehabilitacji leczniczej, usług opiekuńczych i specjalistycznych, usług asystenta osób niepełnosprawnych, teleopieki oraz opieki wytchnieniowej dla osób z niepełnosprawnościami. 3) Tworzenie mieszkań chronionych zapewniających usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych.
3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami	4) Dążenie do likwidacji barier architektonicznych utrudniających osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwo w życiu społecznym, w tym barier w budynkach użyteczności publicznej. 5) Wsparcie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami poprzez m.in. realizację nauczania indywidualnego, zaangażowanie nauczycieli wspomagających, dowożenie dzieci i młodzieży do specjalistycznych placówek. 6) Wspieranie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami poprzez współpracę z PUP w tym zakresie, a także realizację projektów, staży, szkoleń itp. 7) Budowanie świadomości społecznej oraz postaw akceptacji i życzliwości wobec osób z zaburzeniami psychicznymi.
Wskaźniki realizacji działań <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności. ▪ Liczba zorganizowanych form aktywności skierowanych do osób z niepełnosprawnościami. ▪ Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z form wsparcia takich jak usługi opiekuńcze, opieka wytchnieniowa, asystent osobisty, teleopieka i inne. ▪ Liczba dzieci z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w placówkach oświatowych. ▪ Liczba funkcjonujących ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. ▪ Liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, które zostały objęte aktywizacją zawodową. 	
Okres realizacji	2023-2031

Cel strategiczny 4. Kreowanie warunków aktywności i rozwoju osób starszych

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Rozwój oferty aktywizacji osób starszych w środowisku lokalnym	1) Edukacja prozdrowotna społeczeństwa w zakresie promocji zdrowego stylu życia, właściwego odżywiania oraz higieny ciała. 2) Organizacja, inicjowanie i wspieranie różnorodnych form aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i fizycznej osób starszych, w tym m.in. pogadanek, kursów, zajęć rozwijających pasje, wycieczek.
2. Zwiększenie dostępności różnych form opieki i wsparcia osób starszych, w szczególności przewlekle chorujących	3) Rozwój środowiskowych form opieki i wsparcia dla osób w podeszłym wieku, udzielających pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, a także stymulujących intelektualną, psychiczną i fizyczną sprawność. 4) Tworzenie i rozwój ośrodków wsparcia dla osób starszych, takich jak np. dzienny dom pobytu, klub seniora, środowiskowy dom samopomocy. 5) Organizacja usług opiekuńczych w celu jak najdłuższego utrzymania osób starszych o ograniczonej sprawności w środowisku zamieszkania.
3. Poprawa jakości życia osób starszych	6) Upowszechnianie pomocy sąsiedzkiej oraz wolontariatu na rzecz osób starszych, a także zaangażowanie seniorów w inicjatywy służące integracji międzypokoleniowej i tworzeniu banku czasu. 7) Upowszechnianie instrumentów wsparcia ułatwiających funkcjonowanie osobom starszym (np. asystent osobisty osoby starszej, teleopieka).
Wskaźniki realizacji działań <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej. ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby. ▪ Liczba zorganizowanych form aktywności skierowanych do osób starszych. ▪ Liczba funkcjonujących ośrodków wsparcia dla osób starszych/liczba miejsc. ▪ Liczba osób starszych korzystających z usług opiekuńczych, usług asystenckich, teleopieki i innych. 	
Okres realizacji	2023-2031

Cel strategiczny 5. Zmniejszenie zagrożenia i skali dysfunkcji społecznych, w tym przemocy w rodzinach i uzależnień

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Zwiększenie świadomości społecznej w obszarze dysfunkcji	1) Realizacja kampanii i akcji społecznych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie profilaktyki uzależnień oraz przemocy w rodzinie, bezpieczeństwa publicznego.
2. Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych, prewencyjnych i kompensacyjnych w obszarze dysfunkcji społecznych	2) Inicjowanie i realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących różnych rodzajów uzależnień, zachowań ryzykownych, przemocy w rodzinie oraz zachowań agresywnych; ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń (rozwój nowoczesnych technologii, dysfunkcyjne grupy i zachowania, przekaz medialny itp.). 3) Monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych dysfunkcjami lub już doświadczających poważnych problemów, a także podejmowanie działań interwencyjnych, terapeutycznych i kompensacyjnych.
3. Zwiększenie dostępu osób i rodzin do pomocy specjalistycznej w zakresie przemocy w rodzinie i uzależnień	4) Zapewnianie poradnictwa specjalistycznego, wsparcia socjalnego oraz pracy terapeutycznej z dziećmi, osobami dorosłymi i całymi rodzinami doświadczającymi uzależnień bądź przemocy. 5) Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” jako ważnego elementu profesjonalnego systemu przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym. 6) Upowszechnianie informacji z wykorzystaniem materiałów drukowanych, mediów, bezpośrednich spotkań ze specjalistami i innych środków przekazu na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy, uzależnione i ich rodziny.
<p>Wskaźniki realizacji działań</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu, narkomanii oraz przemocy w rodzinie. ▪ Liczba zrealizowanych programów edukacyjno-profilaktycznych. ▪ Liczba osób, wobec których GKRPA wniosowała o zastosowanie leczenia odwykowego. ▪ Liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty. ▪ Liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty. 	
Okres realizacji	2023-2031

Cel strategiczny 6. Rozwój ekonomii społecznej oraz aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Zwiększenie znaczenia ekonomii społecznej w gminie	1) Upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej oraz możliwości uzyskania wsparcia przez osoby planujące prowadzić działalność gospodarczą w ramach spółdzielni socjalnej, fundacji lub stowarzyszenia.
2. Tworzenie sprzyjających partycypacji obywatelskiej, integracji i aktywności mieszkańców	2) Dążenie do stosowania przez jednostki organizacyjne gminy klauzul, pozwalających na wspieranie przy zakupie usług dodatkowych celów społecznych (np. zamówienia zastrzeżone, wymagania dodatkowe). 3) Rozwój współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi poprzez m.in. włączanie ich przedstawicieli do zespołów opiniotwórczych i konsultacyjnych, zlecenie realizacji zadań publicznych itd.
3. Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z mieszkańcami i ich organizacjami na rzecz dobra wspólnego	4) Upowszechnianie informacji o działaniach i zamierzeniach samorządu gminy i organizacji współpracujących, w tym o ważnych dla społeczności wydarzeniach. 5) Wykorzystywanie różnorodnych form konsultacji społecznych z mieszkańcami przy podejmowaniu przez władze gminy decyzji w sprawach ważnych dla społeczności. 6) Tworzenie warunków do rozwoju samoorganizacji społecznej oraz większej partycypacji mieszkańców w sprawy lokalne w szczególności poprzez rozwój świetlic wiejskich oraz wsparcie działań i inicjatyw realizowanych na poziomie sołectw.
Wskaźniki realizacji działań <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba postępowań w zakresie zamówień publicznych, w których zastosowano klauzule wspierające cele społeczne. ▪ Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dotacje na realizację zadań publicznych. ▪ Liczba przedstawicieli organizacji pozarządowych w zespołach doradczych, opiniotwórczych, konsultacyjnych i in. ▪ Liczba konsultacji społecznych przeprowadzonych z mieszkańcami. 	
Okres realizacji	2023-2031

7. Sposób realizacji Strategii

7.1. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej

W świetle uwarunkowań ustawowych strategia powinna określać usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Usługi wskazane w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych zawierają się w następujących obszarach: 1) polityki prorodzinnej, 2) wspierania rodziny, 3) systemu pieczy zastępczej, 4) pomocy społecznej, 5) promocji i ochrony zdrowia, 6) wspierania osób niepełnosprawnych, 7) edukacji publicznej, 8) przeciwdziałania bezrobociu, 9) kultury, 10) kultury fizycznej i turystyki, 11) pobudzania aktywności obywatelskiej, 12) mieszkalnictwa, 13) ochrony środowiska, 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w sferze zadań publicznych wymienia między innymi zadania w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób; wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej; udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa; działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego; ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych; promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy; działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym; działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości; działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania; kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. W związku z uchwaleniem ustawy o ekonomii społecznej dodane zostało również zadanie w zakresie działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Usługi społeczne i zadania publiczne, zlecane w trybie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie w Gminie Cewice są następujące: a) działalność na rzecz osób niepełnosprawnych; b) działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; c) działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży; d) kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; e) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej; f) promocja i organizacja wolontariatu; g) przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym poprzez wspieranie podmiotów realizujących zadania wynikające

z „Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych” oraz „Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii”. W przyszłości mogą to być również usługi z zakresu wspierania rodziny, pomocy społecznej, w tym wsparcia osób starszych, a także usługi wspierania osób z niepełnosprawnościami.

7.2. Koordynacja wdrażania Strategii

W świetle ustawy o pomocy społecznej, realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak jej opracowanie, należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Znaczna część kierunków działań zaplanowanych w Strategii mieści się w zadaniach jednostek organizacyjnych Gminy Cewice, a także Powiatu Lęborskiego, organizacji pozarządowych i innych podmiotów, które funkcjonują w obszarze lokalnej polityki społecznej. Zasadniczą rolę w zakresie planowania oraz podejmowania decyzji strategicznych będą odgrywały władze Gminy – Wójt oraz Rada Gminy, natomiast instytucją koordynującą działania związane z wdrażaniem Strategii będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Cewicach.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Cewice na lata 2023-2031 jest wieloletnim dokumentem planistycznym, w związku z czym należy wziąć pod uwagę, że w wyniku zmian społeczno-ekonomicznych niektóre jej zapisy mogą stać się nieaktualne jeszcze przed końcem okresu jej obowiązywania. W takiej sytuacji należy podjąć decyzję o jej aktualizacji bądź o opracowaniu nowej Strategii, uwzględniającej nowe uwarunkowania prawne, programowe, społeczne czy ekonomiczne.

Aktualizacja dokumentu, przeprowadzana w trybie, w jakim uchwalona została Strategia, będzie konieczna tylko w przypadku gdy zmianie ulegną obszary priorytetowe i cele strategiczne dokumentu. W pozostałych przypadkach decyzja o aktualizacji zostanie podjęta przez koordynatora wdrażania Strategii. Aktualizacji Strategii nie wymagają natomiast zmiany w katalogu działań służących realizacji celów, ponieważ z założenia jest to katalog otwarty, wykorzystywany w zależności od aktualnych potrzeb oraz umożliwiający realizację innych przedsięwzięć, niż w nim wymienione, o ile wpisują się w cele Strategii. Nie wymagają jej także zmiany i modyfikacje wskaźników, służących monitoringowi działań. Jeżeli w procesie wdrażania Strategii zostanie zidentyfikowana potrzeba rozszerzenia zakresu lub przeformułowania wybranych wskaźników, możliwe jest wprowadzenie zmian bez konieczności aktualizacji dokumentu – o ile zmiany te będą służyły lepszemu rozpoznaniu sytuacji społecznej oraz efektów wdrażania Strategii.

7.3. Ramy finansowe

Z uwagi na szeroki i różnorodny katalog działań planowanych do realizacji w ramach Strategii, należy w głównych źródłach jej finansowania uwzględnić środki pochodzące z różnych źródeł, w tym dostępne nie tylko dla gmin, ale także innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii. Będą to w szczególności środki krajowe, a także unijne oraz granty i środki prywatne.

Jako główne źródło finansowania należy wskazać budżet gminy. W świetle art. 7 *Ustawy o samorządzie gminnym* do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych

wspólnoty, w tym m.in. w sprawach ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, kultury, polityki prorodzinnej, bezpieczeństwa obywateli czy współpracy ze społecznościami lokalnymi. Zadania te wykonywane są przez jednostki organizacyjne i pomocnicze gminy jako ich zadania statutowe, stanowiąc jednocześnie urzeczywistnienie założeń Strategii, w takim zakresie, w jakim zostało to zaplanowane. Pewien zakres działań jest ponadto możliwy do realizacji komplementarnie lub nawet wspólnie przez Samorząd Gminy, Powiatu Lęborskiego, Województwa Pomorskiego oraz inne jednostki – na podstawie zawieranych pomiędzy nimi porozumień. W 2021 roku budżet Ośrodka Pomocy Społecznej w Cewicach wynosił 21.277.504,45 zł, w tym:

- zadania własne - 1.396.891,75 zł;
- zadania własne z budżetu państwa - 1.063.691,00 zł;
- zadania zlecone - 18.633.404,61 zł;
- projekty unijne - 183.517,09 zł.

W świetle powyższych kwot, aż 87,57% budżetu OPS stanowiły zadania zlecone. W drugiej kolejności należy wskazać zadania własne (6,57%) oraz zadania własne z budżetu państwa (5,0%). Działania w ramach projektów finansowanych z funduszy unijnych to 0,86% budżetu.

Istotnym źródłem finansowania zadań, jak wskazują powyższe liczby, jest budżet państwa. Obejmuje ono zarówno transfery w postaci subwencji ogólnej jak i dotacji celowych, z których niektóre trzeba pozyskać startując w konkursach. W tej kategorii mieszczą się bowiem programy rządowe oraz programy ministerstw, takie jak np. Program Ostonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” oraz Program wieloletni Senior+ na lata 2021-2025. Ponadto od 2019 roku jednym ze źródeł finansowania działań na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest Fundusz Solidarnościowy. W jego ramach są realizowane programy takie jak „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Opieka wytchnieniowa” oraz „Centra opiekuńczo-mieszkalne”.

Istotne źródło finansowania będą stanowić także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym szczególności w obszarze włączenia społecznego, rynku pracy czy edukacji.

Z uwagi na to, że Strategia zakłada aktywny udział społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych, a także partnerstwa służące efektywniejszej realizacji polityki społecznej, ważnym źródłem finansowania będą dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora. Wśród nich są programy rządowe i ministerialne (np. Aktywni+), a także programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, takie jak np. Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO oraz Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych planowanych kierunków działań nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe, szczególnie ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu, długi okres jego obowiązywania, nie domknięty jeszcze etap programowania

środków unijnych na lata 2021-2027 oraz konkursowy charakter większości programów pomocowych, który z punktu widzenia podmiotów realizujących przekłada się na incydentalność wsparcia. Adekwatne do potrzeb kosztorysy będą tworzone w momencie planowania rocznego i aktualizacji budżetu gminy (w tym planów finansowych jednostek), a także opracowywania programów i projektów uszczegóławiających założenia Strategii.

7.4. Monitoring Strategii

Monitoring jest podstawą sprawozdawczości, zarządzania zmianą oraz ewaluacji Strategii. Dane zebrane w jego trakcie są analizowane, a następnie opracowywane w formie sprawozdań przeznaczonych zarówno na potrzeby wewnętrzne, jak i raportów prezentowanych opinii publicznej. Wypracowane wnioski i rekomendacje wspomagają proces decyzyjny oraz zarządzanie informacjami, ułatwiając znajdowanie rozwiązań w sytuacjach, kiedy zostaną zidentyfikowane odchylenia od pierwotnych założeń. Ponadto monitoring uzupełniony okresową ewaluacją może stać się źródłem cennych wskazówek dla działań korygujących i usprawniających, a także aktualizacji przyjętych planów.

Wskaźniki realizacji działań, które będą podlegać monitoringowi zostały wskazane przy celach i kierunkach działań. Przewiduje się prowadzenie monitoringu *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Cewice na lata 2023-2031* corocznie – za każdy zakończony rok kalendarzowy wdrażania Strategii. Raporty z monitoringu Strategii powinny zawierać osiągnięte wartości wskaźników oraz opis zrealizowanych działań, a także wnioski i rekomendacje dla dalszej realizacji Strategii. Przedmiotem monitoringu będą wskaźniki, odnoszące się do kierunków niezbędnych działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym obszarom Strategii.

Spis tabel

Tabela 1. Mieszkańcy Gminy Cewice według miejscowości (31.12.2021)	15
Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Cewice w latach 2017-2021	16
Tabela 3. Migracje na pobyt stały w latach 2017-2021.....	17
Tabela 4. Wybrane wskaźniki obciążenia demograficznego dotyczące ludności Gminy Cewice w latach 2017-2021	18
Tabela 5. Wybrane wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Cewice w latach 2019-2021	19
Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości w Gminie Cewice w latach 2019-2021	19
Tabela 7. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Cewice w latach 2020-2022	28
Tabela 8. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Cewice w latach 2020-2022	28
Tabela 9. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Cewice w latach 2020-2022	29
Tabela 10. Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w latach 2020-2022	31
Tabela 11. Bezrobotni w Gminie Cewice w latach 2019-2021	36

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Cewice w latach 2017-2021	16
Wykres 2. Mieszkańcy Gminy Cewice według ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2021 (w %)	17
Wykres 3. Stopa bezrobocia w Polsce, województwie pomorskim i powiecie lęborskim w latach 2017-2021....	21
Wykres 4. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w latach 2020-2022.....	33
Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w latach 2020-2022	34
Wykres 6. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2020-2022	37
Wykres 7. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2020-2022	38
Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2020-2022	39
Wykres 9. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2020-2022.....	40